

A kutatási beszámolót írta:
Domokos Tamás és Kulcsár László

A kutatásra Zirc Város Önkormányzatának megbízásából került sor. A program koordinátora az ANIMA Ifjúságkutató és -segítő Csoport volt, az empirikus adatok elemzését az ECHO Oktató Kutató Műhely végezte. A kutatást az ANIMA Ifjúságkutató és -segítő Csoport valamint a Belügyminisztérium Gyermek és Ifjúsági Koordinációs Tanácsa támogatta. Projekt azonosító: ECHO 13/1998.

Jelen kutatási beszámoló további felhasználásához lépjen kapcsolatba az Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet Közhasznú Társasággal!

A kutatási beszámoló kéziratnak minősül, hivatkozni ennek figyelembevételével a feltüntetett szerzők, annak hiányában a beszámolót jegyző szervezet engedélyével lehet.

A kutatáshoz kapcsolódó adatbázis és módszertani anyagok az Intézetnél történt regisztráció után szintén elérhetők.

Javaslatait, észrevételeit, szakmai megjegyzéseit is szívesen várjuk a következő címen:

Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet

8000 Székesfehérvár, Forgó u. 15.

Tel: +36 (22) 502-276, Fax: +36 (22) 379-622

www.echosurvey.hu

info@echosurvey.hu

1. PROLÓGUS

Zirc Város Önkormányzata döntött arról, hogy 1998-tól a gyermek és ifjúsági feladatok hatékonyabb ellátása céljából ifjúsági referenst alkalmaz. Az ifjúsági referens munkája szempontjából, valamint az önkormányzat ifjúsági koncepciójának elkészítéséhez elengedhetetlen, hogy a város vezetői és szakértői reálisan lássák a fiatalok helyzetét, problémáit, megismerjék az érintett korosztály viszonyrendszerét, attitűdjeit, az orvosolandó problémák összetevőit. Ezért döntött úgy a város vezetése, hogy egy alapozó ifjúságkutatást kíván végezni Zircen.

A kutatás koordinációjára a ANIMA Ifjúságkutató és -segítő Csoport kapott megbízást. Az empirikus anyagok feldolgozását, elemzését az ECHO Oktatókutató Műhely végezte.

1.1 A kutatás alanyai

Minden társadalomtudományi vizsgálódás alapvető kritériuma a munka során használni kívánt fogalmak pontos meghatározása, annak tisztázása, hogy mit is kell értenünk az egyes fogalmak alatt.

Az ifjúságkutatás során ilyen alapvető elem, hogy meghatározzuk kiket is értünk fiatalok alatt, mire fog fókuszálni a kutatás. A szakirodalomban többféle dimenzió mentén szerveződhetnek a besorolások:

- * Azonos jogi státusz alapján;
- * Homogenitás alapján;
- * Életkori azonosság alapján.

Mivel az azonos jogi státusz alapján csupán a korlátozottan cselekvőképesek (14-18 év) tartoznak az ifjúság kategóriába, homogenitásról (azonos társadalmi helyzetről és élményvilágról) pedig nemigen lehet beszélni, az egyetlen "működőképes" és ezért legelterjedtebb szegmentáló dimenzió az életkor. Kutatóműhelyünk is ez utóbbi álláspontot fogadja el, s az ifjúsági kategória felső határát 29 évben határozza meg.

A zirci ifjúságkutatás során nem vizsgáltuk a teljes ifjúsági korosztályt, alapvetően a 12-19 éves korosztályba sorolható, az új oktatási szisztéma szerint 7-12. évfolyamos, Zircen tanuló diákokra fókuszált adatfelvételünk.

1.2 A kutatási módszer

A zirci ifjúságkutatás során kétféle empirikus adatgyűjtési módszert választottunk. Az érintett korosztály körében kérdőíves adatfelvételt végeztünk (survey), míg a fiatalokkal foglalkozó szakemberek körében egy fókuszcsoportos interjút bonyolítottunk le.

Kérdőíves adatfelvétel

A kérdőíves adatfelvétel célja az volt, hogy általános képet kapjunk a fiatalok szociális problémáiról (munkanélküliség, család, kallódás), az egészséges lét kérdéseiről (mentálhigiéné, deviancia, fizikai egészség) az alapvető értékrendi, identitási kérdésekről, az iskola világához, valamint a közéleti szereplőkhöz való viszonyukról.

Az survey során arra törekedtünk, hogy a vizsgált populációban lehetőleg mindenkit megkérdezzünk. Az általunk megkérdezett diákok az alapmegoszlás (a város iskoláiban tanuló 7-12. évfolyamos diákok összessége) 88 %-át teszik ki, s ez azt jelenti, hogy az adatfelvétel gyakorlatilag teljes körű volt.

	Alapmegoszlás (fo)	Minta (fo)	A kérdezettek aránya
Békefi Antal Általános Iskola (7-8 évf.)	103	93	90 %
Reguly Antal Általános Iskola (7-8 évf.)	141	113	80 %
III. Béla Gimnázium (9-12 évf.)	265	234	88 %
Reguly Antal Szakképző Iskola (9-12 évf.)	612	548	90 %
Összesen (7-12 évf.)	1121	988	88 %

Az adatfelvételre 1998. február 10. és március 6. között került sor. A diákok a kérdőíveket osztályfőnöki órákon töltötték ki. A tanulókkal a kitöltés előtt a pedagógusoknak ismertetni kellett a kutatás célját, el kellett mondani, hogy a kérdőív kitöltése önkéntes és névtelen, fel kellett hívni a tanulók figyelmét arra, hogy egy-egy kérdés megválaszolásával ne töltsenek sok időt, valamint, hogy az elemzést és az értékelést külső szakemberek, kutatók fogják végezni. A kitöltött kérdőíveket a pedagógus az osztály jelenlétében behelyezte egy borítékba, körcímkével lezárta és két diák aláírta a lezárt borítékot. A lezárt borítékokat a kutatás helyi koordinátora gyűjtötte össze.

Fókuszcsoport

A csoportos interjú célja az volt, hogy az ifjúsággal foglalkozó szakemberek véleménye alapján az ifjúsági problémák és a probléma megoldásába bevonható erőforrások feltárása kerüljenek a segítő szakma oldaláról. A problémafeltáró csoportülése a városban dolgozó, ifjúsággal foglalkozó személyek, intézmények dolgozói vettek részt.

Az empirikus kutatási módszerek közül a nagytömegű kérdőíves vizsgálat mellett az egyik legelterjedtebb adatfelvételi mód a különböző interjútechnikákhoz kötődik. Az empirikus kutatás céljából készített egyéni vagy csoportos interjúk sajátossága a személy(ek)hez való nagyfokú alkalmazkodás lehetősége. Esetünkben az alkalmazkodás megnyilvánult az interjú lebonyolítására kijelölt helyszín megválasztásában, a véleményt nyilvánítókat gondolat- és élményvilágához való kötődésben valamint a kommunikációs mód megválasztásában egyaránt. A módszer kötetlenebb volta miatt lehetővé vált mind a vizsgált, mind a vizsgálatunk szempontjából marginális jelentőségű, de mégsem elhanyagolható problémák megismerése.

A fókuszcsoportos interjú sajátossága, hogy az empirikus adatok gyűjtése során egyidőben több "interjúalanyunk" is van. A módszerünk a csoportos problémafeltáró és -megoldó technikákon alapult, melynek lényege, hogy egy adott kérdésben, problémakörben a vélemények, tények gyűjtését egy 10-15 fős csoportban végeztük, ahol a csoportvezetők kutatóink voltak. A módszer előnyeinel kiemelt helyen kell megemlíteni a hatékonyságát. Egy- két órás "csoportozás" során a célzottan vizsgált problémáról számos szakember véleményét, tapasztalatait tudtuk rendezett formában összegyűjteni. Előnyei közé sorolható, hogy a csoportmunkában résztvevők aktív közreműködőkké váltak, a munka végén volt a résztvevők számára is látható eredmény, s ez pozitívan befolyásolta az őszinte válaszok adását, valamint kihatással lesz jövőbeni együttműködési hajlandóságukra is.

Mivel a csoportos problémafeltárással került sor a vizsgálathoz szükséges kvalitatív információk begyűjtésére, fokozottan kellett ügyelni arra, hogy a kapott információk mennyiségileg és minőségileg is megfeleljenek a kutatás céljainak.

A csoportos problémafeltárás résztvevő szakértőit az önkormányzat válogatta össze. A csoportmunkában összesen 13 fő vett részt.

Képviselet intézmények	Részvevők száma (fő)
oktatási intézmények	5
önkormányzat	3
szociális intézmények	3
munkaügyi központ	1
apátság	1
városi TV	1
Részvevők száma összesen	13

A csoport kialakítása során alapvető szempont volt, hogy témánk szempontjából releváns ismeretekkel rendelkező személyek kerüljenek meghívásra. Ennek megfelelően a fókuszcsoporton olyan intézmények, szervezetek képviselői vettek részt, amelyek napi kapcsolatban vannak a fiatalokkal, a város ifjúsági problémáinak kezelésében potenciálisan együttműködő partnerek lehetnek. Ennek megfelelően képviselve voltak az iskolák, a munkaügyi központ, városi sportfelügyelet, a CSSK, a Vöröskereszt, a városi TV, az apátság és az önkormányzat.

1.3 Adatfeldolgozás

A kérdőívbeli kinyerhető empirikus adatokat kódolás után számítógépen rögzítettük és ellenőriztük. Az adatelemzést SPSS programmal végeztük.

Egyes kérdéseknél azt kértük a válaszolóktól, hogy értékeljenek állításokat, rangsoroljanak szervezeteket, tevékenységeket négy, illetve ötfokú skálán. Ezen kérdések esetében a kapott értékeket egy százfokú skálára számoltuk át, ahol a százás értéket az jelentette volna, ha az adott kérdésre minden válaszoló egyöntetűen a maximális, a nullát pedig az, ha a minimális pontszámot adja. A határ az ilyen százfokú skálákon az ötven pont. Az ez alatti érték általában negatív véleményt (bizalmatlanságot, elégedetlenséget, ellenszenvet stb.), míg az e feletti érték pozitív véleményt (elégedettséget, bizalmat, rokonszenvet stb.) jelez.

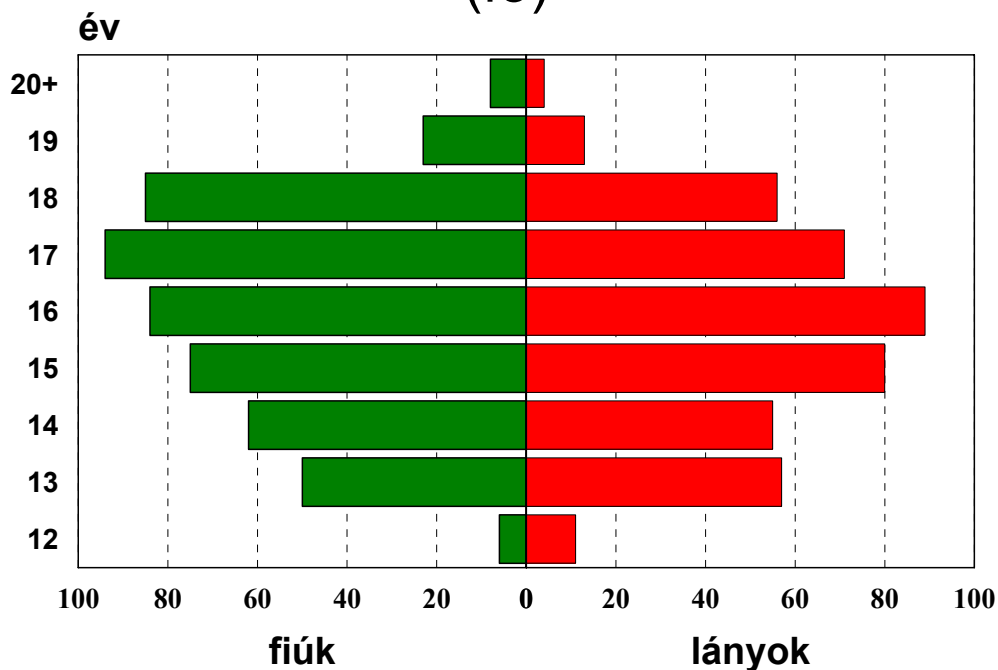
A feldolgozás során a primer adatfeldolgozáson, az alapmegozslások közlésén túl, az összefüggések és a rejtett tartalmak, tendenciák vázolására két és háromdimenziós elemzéseket készítettünk, korreláció és szórás vizsgálatokat, valamint faktor- és klaszeteranalízist végeztünk.

2. ÁLTALÁNOS DEMOGRÁFIAI HELYZETKÉP

Mielőtt belekezdenénk a felmérés részletes tartalmi ismertetésébe szükséges, hogy a vizsgált népesség demográfiai helyzetét, összetételét ismertessük, mert vannak olyan tendenciák, jelenségek, amelyek csak ennek fényében érthetők.

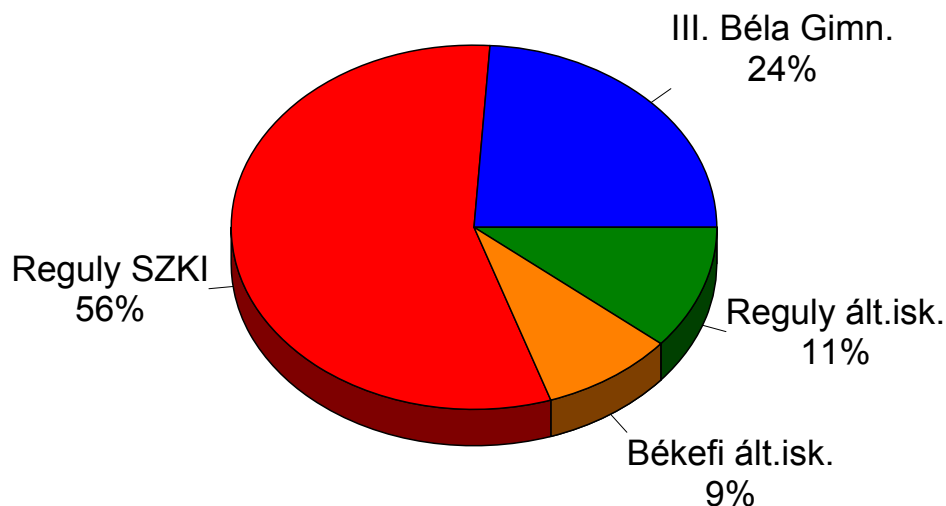
Minden társadalomtudományi vizsgálódás alapvető demográfiai változója közé tartozik az életkor. A vizsgált korosztályban tanulók 14 százaléka kiskorú, a túlnyomó többség, 66 százalék fiatalok, s a fennmaradó 20 százalék jogilag felnőtt.

A vizsgált tanulók korösszetétele (fő)

Zircen két alap és két középfokú oktatási intézmény működik. A vizsgálatunk mind a négy iskolára kiterjedt, de nem egyenlő arányban. A középiskolákban teljes körű, míg a két általános iskolában csak hetedik és nyolcadik osztályt érintő adatfelvételre került sor. Ennek megfelelően a vizsgálat 80 %-ban a két középiskola tanulóinak véleményét tartalmazza.

A válaszolók iskola szerinti megoszlása

Az új oktatási szisztéma szerinti 7-12. évfolyamon tanulók több mint fele a Reguly Antal Szakképző Intézetbe jár Zircen, ok alkotják a városban középiskolába járók 70 %-át. A legnépesebb évfolyamok a 9. és 10., a diákok számának közel fele ebben a két évben sűrűsödik. (Az arány alakításában jelentős szerepet játszik a Reguly SZKI, mivel az amúgy is nagy létszámú iskola tanulóinak 62 %-a jár ebbe a két évfolyamba.)

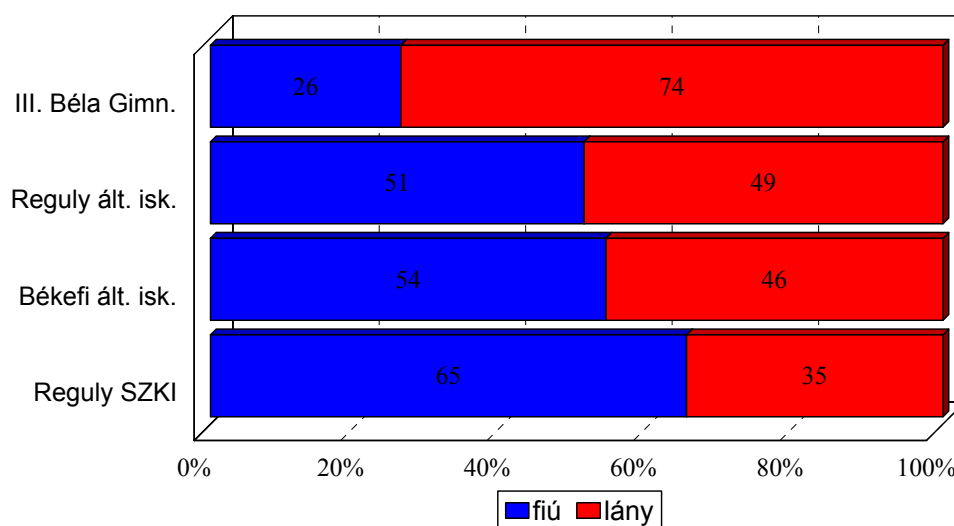
Fontos mutató, hogy az egyes évfolyamokban mennyi a túlkorosok aránya, milyen az évfolyam korösszetétele. Az alábbi táblázat ezt mutatja összefoglalóan.

Az egyes évfolyamon tanulók életkor szerinti százalékos megoszlása

Betöltött életkor	12. év	13. év	14. év	15. év	16. év	17. év	18. év	19. év	idősebb	Túlkorosok százalékos aránya
Évfolyam										
VII. osztály	14	67	15	3	1					19
VIII. osztály		23	67	7	3					10
IX. osztály			10	58	13	10	5	2	2	32
X. osztály				16	55	15	9	4	1	29
XI. osztály					26	46	23	4	1	28
XII. osztály						31	60	8	1	9

Mivel ebben a korosztályban különösen fontos szerepet játszik az életkor - hiszen a szűk, mindössze kilenc évet átfogó kategóriánkban jogi értelemben kiskorúak, fiatalkorúak és nagykorúak egyaránt előfordulnak -, az évvesztéseket is túlkorosoknak minősítettük. A táblázatból látható, hogy a legnagyobb arányban a IX. X. és XI. osztályban fordulnak elő évvesztések, bukottak és más okból túlkorosnak minősíthetők. Ezekben az osztályokban közel minden harmadik tanuló "késve" érkezett. A legjobb a helyzet a negyedik osztályosoknál, náluk ez az arány csak kilenc százalék.

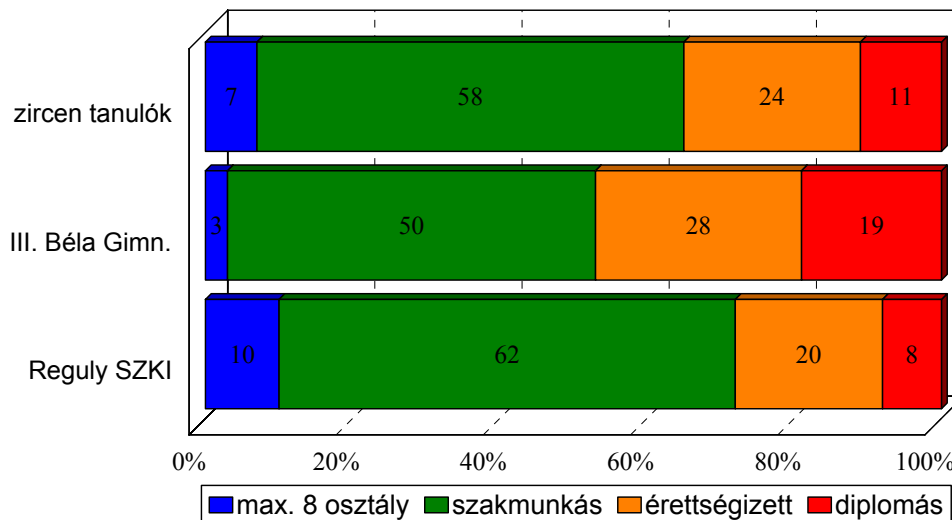
A tanulók nemek szerinti megoszlása

A válaszolók neme szerinti összetétel megfelel a korcsoportra jellemző általános demográfiai helyzetnek, minimális fiú többlettel találkozhatunk, a diákok 53 %-a fiú. Ha azonban a tanulók nem szerinti összetételét vizsgáljuk az egyes városi iskolák dimenziójában - ahogy az várható volt - jelentős eltérés tapasztalható. A szakképz intézet fiús, a gimnáziumban pedig egyértelmű lány dominancia van.

Eddigi tapasztalataink alapján a legfontosabb magyarázó változók egyike a szülők iskolai végzettsége, azon belül is az apa iskolázottsága. A Zircen tanuló diákok 7 százalékának édesapja csak általános iskolát végzett, 58 százalékuk kitanult valamilyen szakmát, további 24 százalék édesapja le is érettségizett. A diplomás szülők aránya 11 százalék.

A szülők iskolai végzettségének megoszlása

Összehasonlítva a zirci és a veszprémi tanulók szülői háttérét megállapítható, hogy a veszprémi középiskolások szülei valamivel képzetesebbek¹. A szakmunkás szülők kisebb, az érettségizett és diplomás szülők pedig nagyobb arányban vannak jelen. Nem arról van szó, hogy a veszprémi diákok szülei a túlképzettek, hanem arról, hogy a két zirci középiskola tanulóinak jelentős része (a gimnáziumban 67, az SZKI-ban 74 %) nem zirci lakos, hanem az alacsonyabb iskolázottsági szinttel rendelkező kis településekről jár be. Ezzel párhuzamosan érezhető, hogy a képzetesebb zirci szülők - már csak kínálati paletta szélessége miatt is - Veszprém vagy más városban lévő középiskolába járattja a gyermekét.

A Zircen tanuló diákok több mint fele (60 százaléka) nem zirci lakos. Többen járnak be Dudarról, Csetényből, Gyulafirátótról, Szápárról, Bakonyszentlászlóról, Lókútról, Olaszfaluból és Veszprémből. Érdekes, hogy a két általános iskola 7-8. osztályos tanulói közül a Regulyban gyakorlatilag mindenki zirci, míg a Békefi Általános Iskolában 22 százalék a bejárós. A nagyarányú bejárók egyenesen következnek abból, hogy a város kistérségi központ. (Veszprémből elsősorban a csak Zircen meghirdetett szakirányú képzések miatt jöttek.) Jellemző, hogy városokból (Veszprém, Tapolca, Pápa, Várpalota, Székesfehérvár, Győr, Balatonalmádi) csak minden ötödik bejárós érkezik, a többség több mint 60 kistelepülésről jár be.

¹ Az adatok az 1995-ös veszprémi ifjúságkutatásból valók.

A tanulók túlnyomó többsége szüleivel lakik együtt, 12 százalékuk csak az egyik szülővel él közös háztartásban, s 4 százalékuknak nincs napi kapcsolata az édesanyjával vagy édesapjával.

3. AZ ISKOLA VILÁGA

A városi ifjúságkutatás során alapvető szempont volt, hogy feltárjuk a diákok oktatási rendszerhez való viszonyát, képet kapjunk az eddig nem látott - az iskolák alapvetően zárt világában játszódó - folyamatokról, jellegzetességekről.

Azt kértük a tanulóktól, hogy az iskolában folyó pedagógia, szakmai munkát 27 állítással való egyetértésük alapján egy négyfokú skálán értékeljék. Ezeket az értékeket átszámoltuk egy százfokú skálára. A százfokú skálán az 5 pont feletti pozitív vagy negatív irányú eltérések a statisztikailag jelentősek. Az állításokkal való egyetértés mértékét összefoglalóan az alábbi táblázat mutatja.

Mennyire jellemző iskolátokra, hogy...

(az egyetértés mértéke százfokú skálán és nem tudom válaszok százalékos aránya)

	Pontszám (százaskálán)	Nem tudja (százalék)
A pedagógusok szakmailag felkészültek	77	7
Az órai számonkérés összhangban van a leadott tananyaggal	71	4
Van lehetőség arra, hogy a rossz jegyeket kijavítsák a diákok	71	2
A tanárok betartják a házirend rájuk vonatkozó részeit	61	21
A tanárok szavára lehet adni	60	9
Az iskola azt nyújtja, amit ígért	60	9
Megtaláltad számításon az iskolában?	59	13
Az iskola felkészít az életre	58	11
Az iskolában minden szükséges információhoz hozzá lehet jutni	58	9
Általában jó hangulatúak a tanórák	57	3
Reálisan értékeli a diákok teljesítményét az iskolában	57	9
Ha nem lenne kötelező, akkor is bejárnék a legtöbb órára	57	6
Az iskolában az oktatás mellett nevelnek is a pedagógusok	56	9
A tanárok elvárásai, értékelési módszerei egyértelműek	56	8
Az iskolában megtanítanak tanulni	53	4
A tanárok képesek fegyelmet tartani	52	2
A tanárok elismerik, ha hibát követnek el	52	6
Az iskolában túlterhelik a diákokat	45	5
Az iskolában skatulyáznak	43	20
Az iskolában foglalkoznak a diákok egyéni problémáival	40	10
Gyakran túltartják az órákat	40	1
Az iskolában a diákokat gyakran megalázó helyzetbe hozzák	36	8
Szerinted az iskolai házirendet betartják a diákok?	34	9
A tanárok általában partnernek tekintik a tanítványaikat	30	12
Diák levelét tanár elolvassa	30	18

A tanár lelkiileg terrorizál valakit	28	14
A pedagógus megüti a diákot	24	11

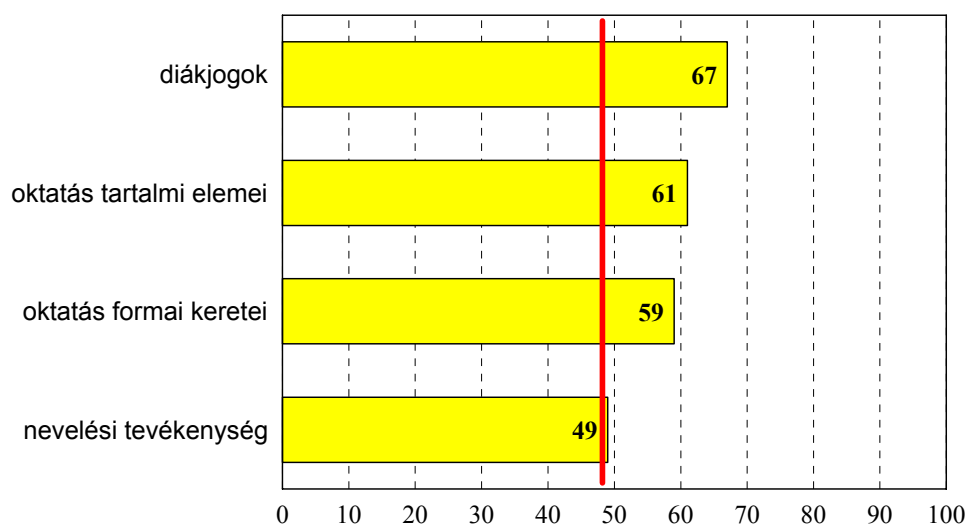
Az iskolák tanulói a legnagyobb elégedettséget a pedagógusok szakmai felkészültségével kapcsolatban fogalmazták meg. Szintén magas, 71 pontos egyetértésről számoltak be az órai számonkérés korrektségének kérdésében és a rossz jegyek kijavításának lehetőségével kapcsolatban. A leginkább elutasított kijelentések pozitív és negatív tartalmat egyaránt jelentenek. Pozitív, hogy nem jellemző a testi fenytés, a lelki terror, a megalázó helyzet, valamint az, hogy a diákok levelét elolvassák a tanárok. Negatívum azonban, hogy a diákok jellemzően nem tartják be a házirendet, továbbá hogy kevésbé foglalkoznak a diákok egyéni problémájával az iskolában tanító pedagógusok.

Volt néhány olyan item, amelyről többen nem tudtak véleményt formálni. A diákok 21 százaléka nem tudott véleményt mondani arról, hogy a tanárok betartják-e a házirend rájuk vonatkozó részét. Ennek valószínűleg az az oka, hogy kevés információval rendelkeznek ezekről a passzusokról. Minden ötödik válaszoló nem tudta eldönteni, hogy jellemző-e a skatulyázás, valamint, hogy a pedagógusok elolvassák-e a diákoktól elvett leveleket.

A beérkezett válaszok alapján az eredeti 27 kérdés segítségével 4 összetett indexet szerkesztettünk; egy az oktatási tartalom mutatót, egy oktatási forma mutatót, egy nevelési tevékenységet mérő mutatót, valamint egy, a diákjogok helyzetét mutató indexet. A mutatókat olyan itemanalízis segítségével alakítottuk ki, mely során kiszámítottuk, hogy az egyes itemek (kérdések) miképpen korrelálnak egymással. Az elemzés során négy - egymástól jól elkülöníthető kérdéscsoport alakult ki, amely csoportokon belül az egyes itemek magas korrelációban álltak egymással.

Az összesített mutatókról elmondható, hogy a legmagasabb elégedettséget relatíve a diákjogok kérdésében fogalmazták meg a diákok, százfokú skálán 67 pont a mutató értéke. Alacsonyabb elégedettségről számolhatunk be az oktatás formai és tartalmi elemeinek értékelésénél. Az egyetlen mutató, amely értéke az 50 pontos határ alatt van a nevelési tevékenység értékelése.

Az egyes oktatási mutatók értéke (százfokú skálán)

A diákjogok helyzetével való elégedettség jellemzője, hogy a lányok pozitívabb véleményt fogalmaztak meg. Mind a négy indexre igaz, hogy azok akiknek a tanulmányi eredményei jobbak, magasabb elégedettségről számoltak be. Ehhez hasonlóan a képzetebb szülők gyermekei is elégedettebbek.

Az életkor dimenziójában vizsgálva a kérdést jól kirajzolódó tendencia, hogy az idősebb diákok kritikusabban értékelik a pedagógusok és az iskola munkáját. A kiskorú és a felnőtt tanulók közötti véleménykülönbség 10-18 pont. Különösen nagy, 20 pontos eltérés tapasztalható az oktatás tartalmának megítélésében.

Az egyes indexek értékei az iskolák dimenziójában (százfokú skálán)

	<i>városi átlag</i>	<i>III. Béla Gimn.</i>	<i>Reguly SZKI</i>	<i>Békefi ált. isk.</i>	<i>Reguly ált. isk.</i>
<i>Diákjogok</i>	67	70	67	60	66
<i>Oktatás tartalmi elemi</i>	61	58	59	66	75
<i>Oktatás formai kereti</i>	59	59	57	60	72
<i>Nevelési index</i>	49	50	46	48	57

Ha elrugaszkodunk e kategorizálástól, az iskolában folyó tevékenységek más elrendeződést mutatnak. Faktoranalízissel feltártuk, hogy a felsorolt 27 "tevékenység" a diákok közgondolkodásában hat csoportba rendeződik. Ez azt jelenti, hogy a diákoknak a

tanításhoz, tanárokhoz való viszonyát az alábbi hat faktor határozza meg, melyek a válaszok 57 százalékát magyarázzák.

1. faktor: „a pedagógiai munka tartalma”	faktor súly
Az iskolában az oktatás mellett nevelnek is a pedagógusok	0.71
Megtaláltad számításonkat az iskolában?	0.63
Az iskola felkészít az életre	0.54
Az iskolában foglalkoznak a diákok egyéni problémáival	0.51
Az iskolában minden szükséges információhoz hozzá lehet jutni	0.46
Az iskola azt nyújtja, amit ígért	0.44
Az iskolában megtanítanak tanulni	0.42
2. faktor: „korrekt pedagógusi attitűd”	faktor súly
A tanárok képesek fegyelmet tartani	0.55
Az órai számonkérés összhangban van a leadott tananyaggal	0.54
A tanárok elvárásai, értékelési módszerei egyértelműek	0.53
A tanárok szavára lehet adni	0.50
Reálisan értékeli a diákok teljesítményét az iskolában	0.44
A tanárok általában partnernek tekintik a tanítványaikat	0.43
A tanárok elismerik, ha hibát követnek el	0.39
3. faktor: „vélt vagy valós igazságtalanságok”	faktor súly
Az iskolában túlterhelik a diákokat	0.67
Az iskolában skatulyáznak	0.63
Gyakran túltartják az órákat	0.53
A tanár lelkiileg terrorizál valakit	0.35
Az iskolában a diákokat gyakran megalázó helyzetbe hozzák	0.31
Az iskolában megtanítanak tanulni	-0.36
Van lehetőség arra, hogy a rossz jegyeket kijavítsák a diákok	-0.44
4. faktor: „jogsértés”	faktor súly
A pedagógus megüti a diákot	0.79
Diák levelét tanár elolvassa	0.65
A tanár lelkiileg terrorizál valakit	0.54
Az iskolában a diákokat gyakran megalázó helyzetbe hozzák	0.53
Gyakran túltartják az órákat	0.23
Az órai számonkérés összhangban van a leadott tananyaggal	-0.23
5. faktor: „iskolai szabályzat”	faktor súly
Szerinted az iskolai házirendet betartják a diákok?	0.61
És a tanárok betartják a házirend rájuk vonatkozó részeit?	0.61
Az iskola azt nyújtja, amit ígért?	0.39
Az iskolában foglalkoznak a diákok egyéni problémáival	-0.22
Gyakran túltartják az órákat	-0.38
6. faktor: „ideális tanár”	faktor súly
Általában jó hangulatúak a tanórák	0.77
Reálisan értékeli a diákok teljesítményét az iskolában	0.39
A pedagógusok szakmailag felkészültek	0.39
És a tanárok betartják a házirend rájuk vonatkozó részeit?	0.34
A tanár lelkiileg terrorizál valakit	-0.26
Az iskolában túlterhelik a diákokat	-0.32

(Minél nagyobb az adott faktoron belül a faktorsúly, annál inkább játszik szerepet a faktor egészének kialakításában, a negatív súlyok pedig az egyet nem értés indikátorai, vagyis ellentétes dimenzióból történő kiegészítései a faktornak.)

Az első faktorban a **pedagógiai munka tartalmával** kapcsolatos itemek szerepelnek magas pozitív faktorsúllyal. Ezek a nevelési munka, az életre való felkészítés, a diákok problémáival való foglalkozás, informálás. Szerepet játszik még a faktor kialakításában az iskolával kapcsolatos előzetes elvárások realizációja.

A következő faktor a **korrekt pedagógusi attitűd** jellemzőit tartalmazza. Így ide tartozik a fegyelem tartása, a számonkérés és a leadott tananyag harmonizációja, a reális iskolai értékelés, osztályzás, valamint a partneri viszony kialakítása.

A diákok túlterhelése, az igazságtalan értékelési rendszer, az ún. skatulyázás, az órák túltartásának kérdése, valamint a tanulók lelki terrorizálása alkotja a **vélt vagy valós igazságtalanságok faktort**. Ezek olyan tevékenységek, amelyek nem minősülnek egyértelműen jogsértésnek, vitatottak és vitathatók, valamint érzékelésük, észlelésük egyénfüggő.

Keményebb, a közoktatási törvény által nevesített **jogsértésekkel** kapcsolatos itemek a fizikai és lelki fegyelmezési eszközök, a diák levéltitokhoz való jogának sérelme, valamint a tanulók megalázása.

Érdekes, hogy a közoktatási törvényhez kapcsolódó diákjogoktól, szabályzóktól teljesen eltérő faktorba rendeződik az **iskolai szabályzat**, a házirend tanulók és nevelőik által történő betartásának kérdésköre. A faktorban közepes súllyal vesz részt a korábban az iskola által ígértek iteme.

Elkülönült faktorba rendeződnek az **ideális tanárt** jellemző itemek. Ebben a faktorban dominánsan jelen van a tanórák jó hangulata, a diákok teljesítményének objektív értékelése, a házirend betartása, valamint a szakmai felkészültség. Az ideális tanárra - a tanulók szerint - hangsúlyosan nem jellemző a lelki terror eszközének használata, valamint a diákok túlterhelése.

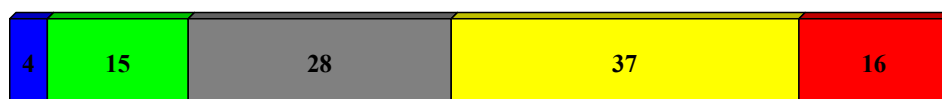
Az zirci iskolákban folyó oktatási, nevelési tevékenységgel való elégedettség mértéke a százfokú skálán 59 pont, ami csekély elégedettségnek felel meg. Ezzel majdnem megegyező az iskolák technikai felszereltségével (sportszer, tábla, tv, számítógép stb.) való elégedettség, 61 pont.

Osztályzat az iskolák

...oktatási, nevelési munkájára

...technikai felszereltségére

■ elégtelen ■ elégséges ■ közepes ■ jó ■ jeles

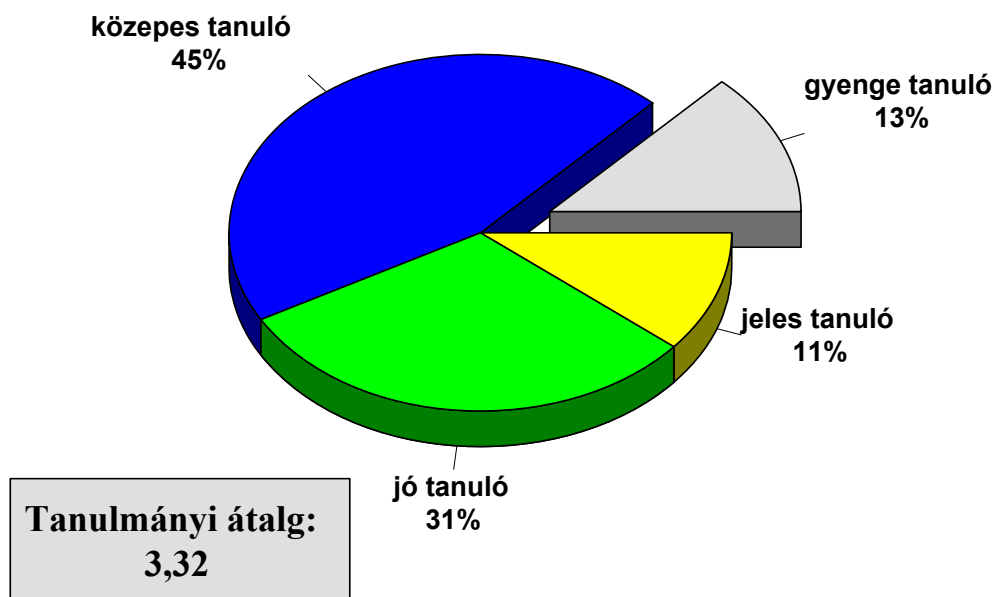
százalékos megoszlás

Az iskolában folyó szakmai munkával elégedettebbek a lányok, az alacsonyabb évfolyamban tanulók valamint a magasabb tanulmányi eredményeket elérő diákok. Ha az egyes iskolák mentén vizsgáljuk a kérdést, megállapítható, hogy a legnegatívabb véleményt tanáraik munkájáról az SZKI tanulói formálták (54 pont). Valamivel elégedettebbek a Békefiben tanulók (61 pont), és a III. Béla Gimnázium diákjai (64 pont). A "regulus" általános iskolások 69 pontos elégedettségről számoltak be.

Az oktatási intézmények technikai felszereltségével való elégedettség esetében is érezhető tendencia rajzolódik ki. A fiúk - akik természetesen érzékenyebbek a technikai kiegészítőkre - kritikusabb véleményüknek adtak hangot. Az iskolai tanulmányokkal fordítottan változik a kérdés megítélése. Míg a gyenge tanulók átlagosan 65, a közepes tanulók pedig 64 pontra értékelték az iskola technikai felszereltségét, addig a jó tanulók 58, a jeles diákok pedig már csak 54 pontos elégedettséget fogalmaztak meg. Ez leképeződik az iskolák dimenziójában is, a jó tanulmányi eredményt felmutató gimnázium tanulói 48 pontos elégedetlenségről, a Reguly SZKI diákjai pedig 70 pontos magas elégedettségről számoltak be.

A kérdőívben arra is megkértük a tanulókat, hogy nyilatkozzanak iskolai teljesítményükről, megkérdeztük a legutóbbi félévi tanulmányi átlagukat. A városban tanuló diákok összesített átlaga közepes, számszerűsítve 3,32.

A tanulók tanulmányi eredménye

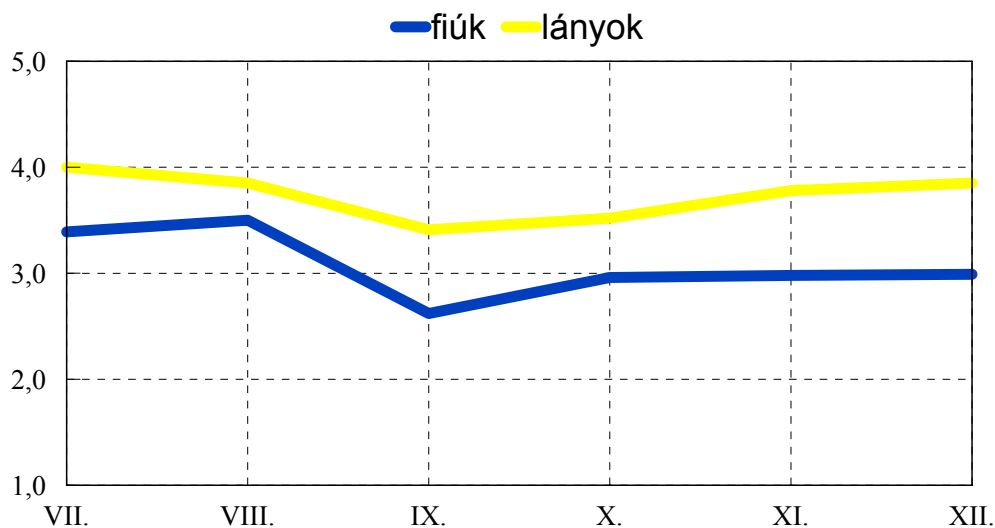

Ha nominálisan kategorizáljuk a tanulmányi átlagokat, a diákok 13 százaléka minősül gyenge tanulónak (1-2,49 közötti átlag), további 45 százalékuk közepes eredményt ért el a legutóbbi félévben (2,5-3,49 közötti átlag). Ennél jobb átlagot produkált a tanulók közel fele, 42 százaléka. 4,5-ös tehát jeles átlagot ért el minden tizedik diák. Ha összehasonlítjuk az egyes iskolák adatait - ahogy az várható volt - azt tapasztaljuk, hogy a legmagasabb tanulmányi átlagot a gimnázium tanulói produkálták (3,86). A két általános iskolában is valamivel a közepes eredmény feletti átlagot mértünk (Békefi 3,51, Reguly 3,63). A leggyengébben az SZKI tanulói szerepeltek, nem érték el a hármas átlagot sem (2,97). Természetesen a Reguly SZKI-n belül sem teljesít mindenki egyformán. Jól kirajzolódó trend, hogy az elsőéveseknek (IX. évfolyam) okoz legnagyobb problémát a követelmények teljesítése, míg a legjobb átlagot a harmadikosok tudták felmutatni. Hasonló szegregáló tényező a nem. A "regulys" diákok között - természetesen - a szorgalmasabb lányok értek el jobb átlagot, 3,33 az eredményük míg a fiúké csak 2,78.

Az évfolyamonkénti ilyen nagy eltérés jellemzően a Reguly sajátossága. A másik három iskolában az iskolai átlaghoz jobban idomulnak az évfolyamonkénti tanulmányi eredmények. Ha az elemzésbe bevonjuk a válaszoló nemét is, és az átlagokat a nem és az évfolyam közös metszetében szemléljük, két általános tendencia rajzolódik ki. Ez egyik, hogy

a lányok minden évfolyamban jobban produkálnak a fiúknál². Az másik jellemző, az hogy a hetedikes fiúk nyolcadikra egy kicsit erősítenek míg a lányok - néhány tized erejéig - kiengednek. A középiskola első feléve azonban a fiúkat is és a lányokat is jelentősen megviseli, drasztikusan romlik a tanulmányi átlaguk. A X. osztálytól kezdve aztán folyamatosan javítanak, a legjobb átlagokat végzés előtt produkálják, de ezek az átlagok csak közelítik a nyolcadikos eredményeiket.

Tanulmányi átlag a nem és az évfolyamok dimenziójában

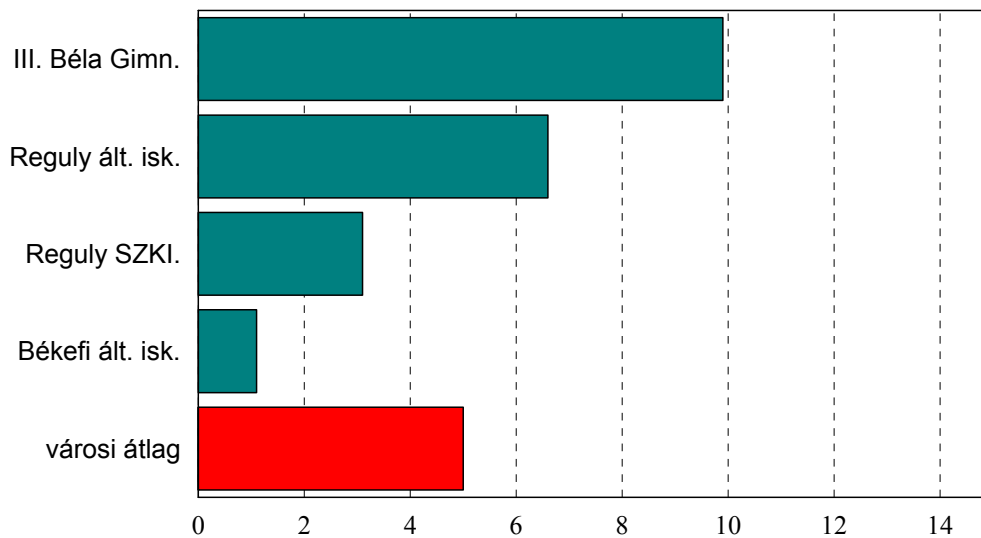

A tanulmányi átlagokat vizsgálva fel kell hívni a figyelmet arra a - pedagógusok által jól ismert - tényre, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülő gyermeke, mivel több kulturális tőkével rendelkezik jobban meg tud felelni az iskolai elvárásoknak, s az iskolákat leginkább ok tudják "használni" céljaik elérésére. A kulturális tőke hiánya vagy kisebb "mennyisége" utolérhető a zirci/bejárós diákok változó mentén is. A bejárós diákok - akik többsége a környező kisebb, hátrányosabb helyzetű településről jár be - tanulmányi átlaga néhány tizeddel minden dimenzió mentén rosszabb.

Az iskolai munka eredményét mutatja az idegen nyelvek ismerete is. Annak ellenére, hogy minden diák legalább egy élő nyelvet tanul nagyon alacsony a nyelvvizsgálóval rendelkező tanulók száma.

² A városi átlagba jelentősen beleszámít az, hogy az amúgy is nagy létszámú Reguly SZKI-ban sokkal több fiú van, mint lány.

Nyelvvizsgával rendelkező tanulók aránya (százalékban)

A Zircen tanuló diákok mindössze 5 százaléka rendelkezik nyelvvizsgával, fele-fele arányban van köztük az alap és a középfokú vizsgán megfelelték. A sikeres vizsgázók közül majdnem mindenki német nyelvből vizsgázott.

Ha a nyelvvizsgák számát az iskolák tanulóinak létszámához viszonyítjuk, a legjobb helyzet a gimnáziumban van. Itt a tanulók közel 10 százalékának van nyelvvizsgája. A Reguly Antal Általános Iskola VII-VIII. osztályosainak nem egészen 7 százaléka birtokol ilyen bizonyítványt.

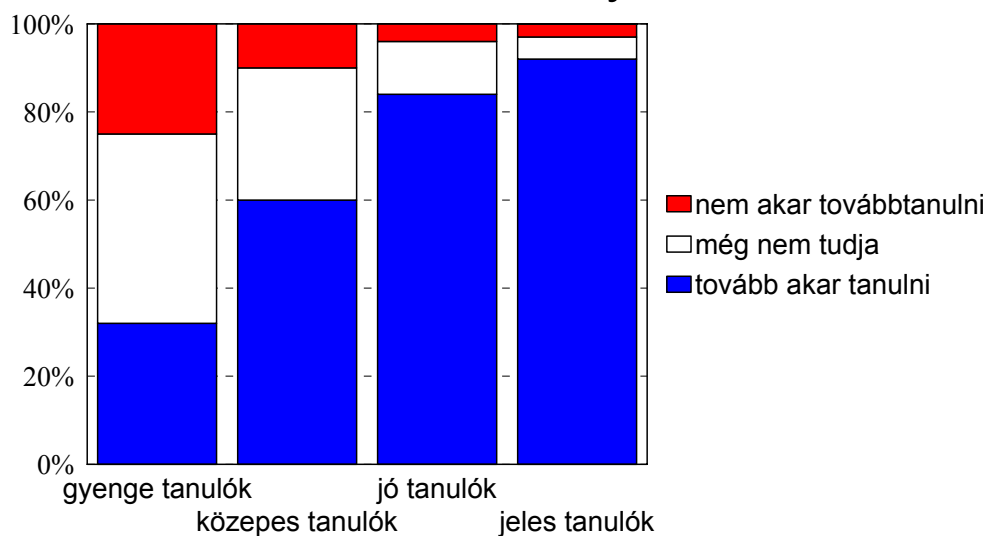
Nagyrészt a tanulmányi eredmények függvényében merül fel a továbbtanulás kérdése. A Zircen tanuló diákok 65 százaléka egyértelműen folytatni kívánja tanulmányait jelenlegi iskolája elvégzése után, negyede bizonytalan, még nem döntött, s csupán minden tizedik megkérdezett fogalmazott meg nemleges választ. Intézmények szerint - érthető módon - a szakképesítést nem adó gimnáziumból akarják a legtöbben beadni majd a felvételi jelentkezési lapot, 85 százalékuk. A szakképző intézet diákjainak 47 százaléka már most eldöntötte, hogy tovább akar tanulni valamilyen módon, 37 százalékuk még hezitál. Egyértelműen csak 16 százalékuk tekinti az iskoláját az intézményes tanulás utolsó állomásának.

Jól megfigyelhető, hogy a Zircen lakó és Zircen tanuló fiatalok sokkal magasabb arányban akarnak továbbtanulni, mint a környékről bejáró tanulók. A nem zirciek harmada még nem döntött. Az intergenerációs mobilitásra vonatkozó szándék jelen van a szakmunkás

és az érettségizett szülők gyermekeinél. A szakmunkás szülők gyermekeinek 63, az érettségizett szülők gyermekeinek 75 százaléka tűzte ki célul a továbbtanulást.

Az iskolai tanulmányok állami oktatási rendszeren belül való folytatásának legmeghatározóbb eleme a diák jelenlegi tanulmányi eredménye. A jó tanulók számára evidencia, hogy folytatni kell a tanulmányokat.

Továbbtanulási szándék és a tanulmányi eredmény

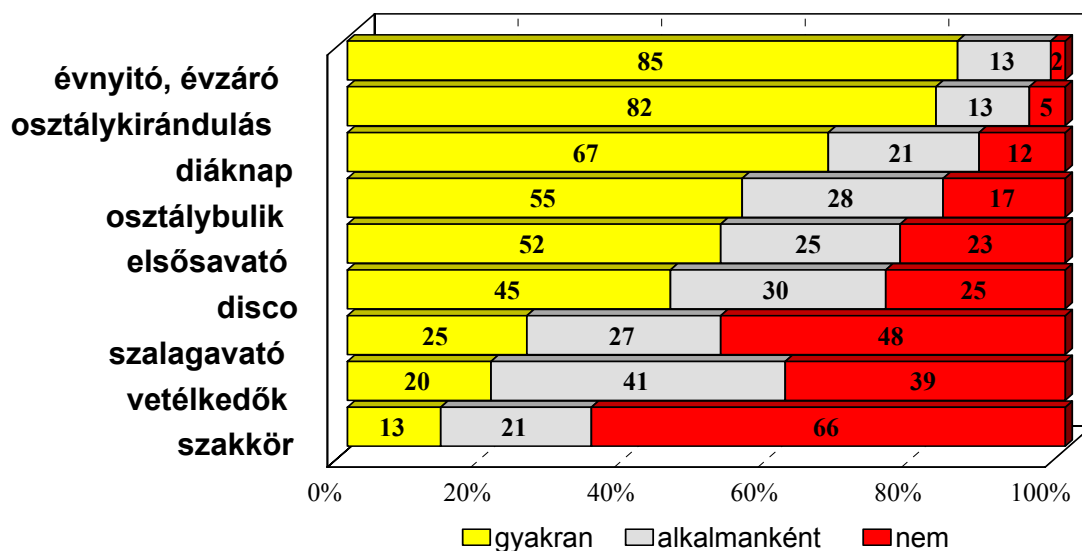

Ha a továbbtanulás szempontjából megcélzott intézményeket nézzük, külön kell választani a közép és felsőfokú képzést nyújtó iskolákat. Az általános iskolások körében a legnépszerűbb középiskola-típus a szakközépiskola. Említési sorrendben ezt követik a csak érettségit adó gimnáziumok, valamint a szakmunkás képzéssel foglalkozó iskolák. A középiskolából jelentkezők közül a legtöbben mérnöki, jogi és államigazgatási, valamint katonai, rendőrtiszti főiskolát, egyetemet neveztek meg.

Az iskolai élet nem csak tanulásból áll. A tanulóknak lehetőségük van arra, hogy barátokat, társakat szerezzenek, iskolai rendezvényekre járjanak el, kapcsolatot építsenek ki és tartsanak más oktatási intézmények tanulóival. Az alábbiakban e kérdéseket elemezzük.

Az iskolák tanulóinak módjukban áll aktívan résztvenni az iskolai programokon, rendezvényeken. Ezek a programok kötődhetnek tanulási/tanítási tevékenységhez (pl. szakkör, vetélkedők), kapcsolódhatnak az osztályközösség életéhez (pl. osztálykirándulás, osztálybulik) vagy éppen az egész iskolára kiterjesztett szórakozáshoz (disco, gólyabál, diáknap) és protokolláris rendezvényekhez (évnnyitó, évváró).

Részt szoktál venni az alábbi iskolai rendezvényeken?

A diagramból jól látszik, hogy az iskolai rendezvények közül a - gyakran kötelező részvétellel zajló - évnyitókon és évszárókon vesz részt a legtöbb tanuló. Hasonlóan magas, 80 százalék feletti az osztálykirándulások részvételi aránya. Szórakozást nyújtó iskolai és osztályrendezvényeken (disco, osztálybuli, elsősavató, diáknapi) 50-60 százalékuk vesz részt a tanulóknak gyakran, s további egyharmaduk alkalmanként. A legkevésbé népszerű "rendezvények" a szakkörök és a vetélkedők. Fontos megjegyezni, hogy természetesen nem fordul elő minden iskolában vagy minden osztályban az összes lehetséges rendezvény típus. Evidencia, hogy a két általános iskolában nincs elsősavató és szalagavató rendezvény.

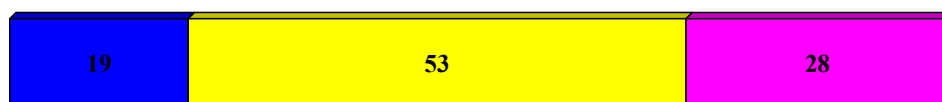
Ugyanakkor meglepő volt, hogy a válaszolók 21 százaléka úgy nyilatkozott, hogy nincsenek osztálybulik az iskolájukban. Ilyen válaszok csak a két középiskolából érkeztek, a Regulyba járó diákok negyede, a gimnázium tanulóinak harmada azért nem vesz részt osztálybulin, mert egyáltalán nincs ilyen rendezvény. A Regulyban ez az arány minden évfolyamban állandó, ellenben a III. Béla Gimnázium tanulói körében jellemző, hogy a középiskola első két évében átlag alatti a bulit nem rendező osztályok száma azonban a harmadik és negyedik évben a diákok 44 százaléka olyan osztályba jár, amelyik nem rendez osztályszintű bulikat. Ennek oka lehet, hogy az első két évben a mesterségesen létrehozott osztályközösség tagjai meg akarják ismerni, igazi összetartó csapattá akarják magukat formálni, ennek eszköze az osztály rendezvények szervezése, továbbá az iskola vége felé már

mindenkit leköt az érettségire, felvételire való készülés és más közösségeknek is tagjai lesznek, így drasztikusan csökken az ilyen - közösség összetartó - programok szervezése.

Ha összesítve nézzük az iskolások adatait több jellemző tendencia írható le. Nemek tekintetében elmondható, hogy a lányok az összes rendezvényen, programon 5-10 százalékkal magasabb arányban vesznek részt. Ennek oka lehet az a szociálpszichológiai kísérletekkel is igazolt tény, hogy a lányok jobban igénylik a társas kapcsolatokat. Az is jellemző, hogy a jobb tanulmányi eredményt elérők szívesebben, aktívabban kapcsolódnak be az osztály és az iskola szabadidős és kulturális programjaiba, mint a gyengébb tanulók. Természetes, hogy az életkor is hatással van a rendezvényeken való részvételre. Az életkor növekedésével az iskolai programok esetében csökkenő részvételt mértünk, ez alól csak a diáknap a kivétel, ezen ugyanis az idősebb diákok szignifikánsan nagyobb arányban vesznek részt. Végezetül meg kell említeni azt az általános tendenciát, mely szerint a zirciek közül többen vannak azok, akik gyakran, és kevesebben azok, akik soha nem járnak el iskolai rendezvényekre, mint a bejárósok. Ennek az lehet a magyarázata, hogy bár a Zirci iskolák térségi központként szélesebb réteg igényeit tudják kielégíteni, a bejárósoknak elmenni Zircre egy-egy rendezvény miatt jelentős pluszköltséggel és pluszidővel jár.

A diákok kapcsolat más iskola tanulóival

Rész szoktál venni más iskola rendezvényein?

Tartasz kapcsolatot más iskolák tanulóival?

■ gyakran ■ alkalmanként ■ nem

százalékos megoszlás

Városi szinten a diákok 28 százaléka soha nem jár el más iskola rendezvényeire. Ennek oka lehet az, hogy a diákok nem is mindig tudnak a másik iskola által szervezett

rendezvényekről és azok nem is mindig nyitottak. Azok között, akik gyakran eljárnak más iskola rendezvényeire nagyobb arányban vannak a lányok és a fiatalabbak. Érdekes megvizsgálni a kérdést lakóhely szerint is. A Zircen lakó diákok e kérdésben is aktívabbnak mutatkoznak. A zirciek közül többen vannak azok, akik gyakran (24 százalék) járnak el más középiskola rendezvényeire, mint a bejárósok (15 százalék). Ennek az lehet a magyarázata, hogy a városban eleve több iskola van, s így az általuk szervezett programok is egy szélesebb réteg igényeit tudják kielégíteni. A többi település ezzel ellentétben ilyen téren kevesebb alternatívát tud nyújtani.

Annak ellenére, hogy csak alkalmanként vagy egyáltalán nem járnak el a diákok más iskolák programjaira, túlnyomó többségük rendszeres kapcsolatot tart más iskolák tanulóival, mindössze 5 százalékuk nyilatkozott elutasítólag. Érdekes, hogy a tanulmányi eredmény emelkedésével csökken az aktív kapcsolatot tartók aránya. Míg ez a gyenge tanulóknál 80 százalék, addig a jeles tanulóknál már csak 64 százalék.

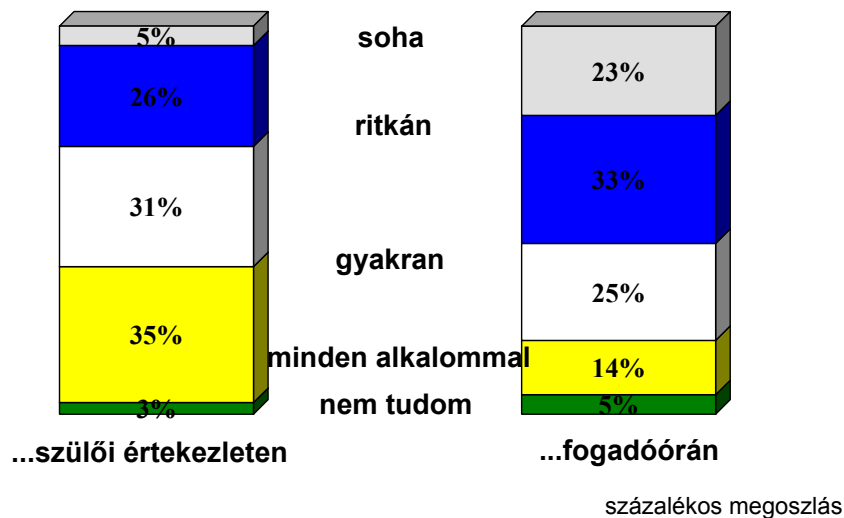
Ha a más iskola tanulóival való kapcsolattartást és a más iskola rendezvényein való részvétel arányait közös mátrixba írjuk be az alábbi megoszlást kapjuk.

		<i>Kapcsolat más iskola tanulóival</i>		
		gyakran	alkalmanként	soha
<i>Részvétel más iskola programján</i>	gyakran	16	2	-
	alkalmanként	41	11	-
	soha	18	7	5

A táblázatból kiolvasható, hogy a válaszadók 5 százalékának nincs semmilyen kapcsolata idegen iskolával. Azok akik kapcsolatot tartanak (gyakran vagy alkalmanként) más iskolákkal és el is járnak rendezvényekre a tanulók 70 százalékát alkotják. A fennmaradó 25 százalék az, aki tart kapcsolatot ugyan, de más módon.

A diákok többségének igen széles baráti köre van, iskolán belül és iskolán kívül egyaránt vannak barátaik. Majdnem mindenki Zircen kívüli barátokat is magáénak tudhat. Fontos megjegyezni, hogy a barát fogalmát nem határoztuk meg, az egyénre bíztuk annak eldöntését miként definiálja.

A szülők részvételi aktivitása...

Az iskola szempontjából nem csak az érdekes, hogy a fiatalok maguk hogyan vélekednek iskolájukról, hanem az is legalább ilyen fontos, hogy a szülők hogyan viszonyulnak az oktatási intézményekhez. A közoktatási törvény 14§ 2/d. bekezdése előírja, hogy a szülő kötelessége hogy “rendszeres kapcsolatot tartson a gyermekével foglalkozó pedagógusokkal”. Ha ez nem lenne leszabályozva, akkor is joggal elvárható magatartás minden felelősségteljesen gondolkodó szülőtől, hogy gyermekek iskolai oktatását, nevelést a pedagógussal való személyes konzultációk segítségével is figyelemmel kíséresse. Ennek két intézményesített és az iskolák által bejártatott módja van, a szülői értekeztet és a fogadóóra.

A szülői értekezletekre a szülők kétharmada gyakran vagy minden alkalommal eljár, 26 százalékuk ritkán, 5 százalékuk pedig soha nem vesz részt ezeken a tájékoztatókon. Megállapítható, hogy a jó tanuló diákok szülei valamivel aktívabban járnak el, ugyanakkor a tanulók életkorának növekedésével csökken a szülői érdeklődés. Míg a kiskorúak szüleinek 77 százaléka gyakran vesz részt a szülői értekezleteken, addig a fiatalkorú tanulók szüleinek 67, a 18 éven felüliek szüleinek pedig már csak 60 százaléka.

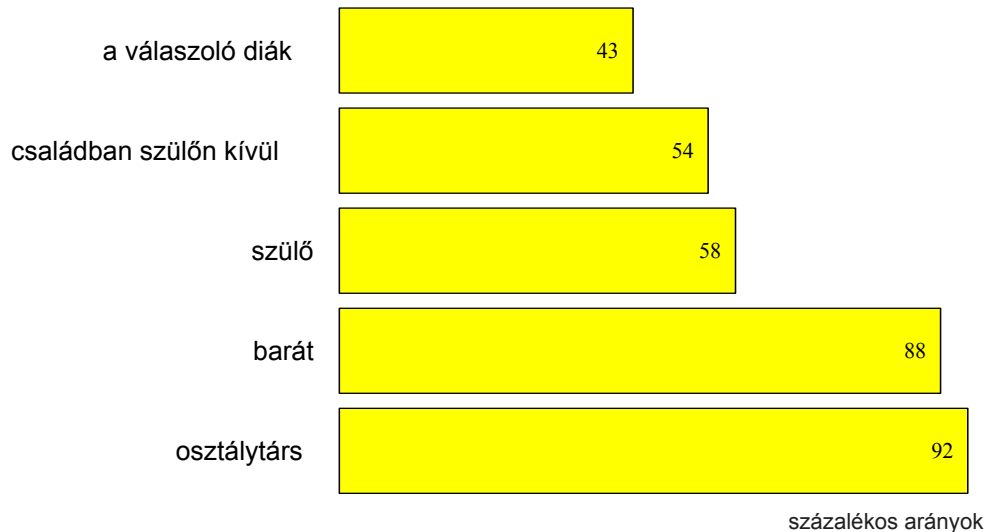
A tendenciákat tekintve hasonló a helyzet a fogadóórákat illetően, azzal a különbséggel, hogy a szülők sokkal passzívabbak e kérdésben. A tanulók 56 százaléka úgy vélekedik, hogy szülei soha, vagy csak nagyon ritkán mennek el fogadóórára. Az értekezleten és a fogadóórán való részvétel között közepes erősségű korreláció mutatható ki ($r=0,38$). Az összefüggés pozitív előjelű, tehát azt jelenti, hogy aki részt vesz az a szülői értekezleten az nem zárkózik el fogadóórán való részvétel elől sem és fordítva.

4. EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS

Ebben a fejezetben a zirci diákok alapvető egészség-megőrzési és egészségkárosítási tevékenységeinek intenzitásáról számolunk be. Így többek közt szó lesz a dohányzásról, az alkohol- és kábítószer fogyasztásról, a sportolásról, valamint a táplálkozási szokásról.

Az Amerikai Egyesült Államok több tagállamában diákmegmozdulásra készülődnek a középiskolások, mert olyan helyi törvényeket alkottak, mely szerint a dohányzó fiatalok, illetve szüleik komoly szankciókra számíthatnak. A gyermek és fiatalkori dohányzás nemcsak Amerikában, hanem a Európában is komoly gondot jelent. Jól látható tendencia, hogy amíg a dohányosok száma az elmúlt 20 évben a világon csökkent, a rendszeresen dohányzó fiatalok aránya jelentősen megnőtt. Egy 1996-os veszprémi felmérésből kiderül, hogy a megyeszékhely fiataljainak 29 százaléka dohányzik. Zircen is hasonló a helyzet. A vizsgált tanulók 22 százaléka rendszeresen dohányzik, további 22 százalékuk pedig alkalmanként gyújt rá.

Ki dohányzik a diák környezetében?

Ha közelebbről megvizsgáljuk a dohányzó csoport összetételét, a következő megállapításokat tehetjük. A kérdés a Reguly SZKI-ban a legnagyobb probléma, ahol is a diákok 52 százaléka válaszolt igennel, s minden harmadik tanuló rendszeres dohányzósnak vallotta magát.

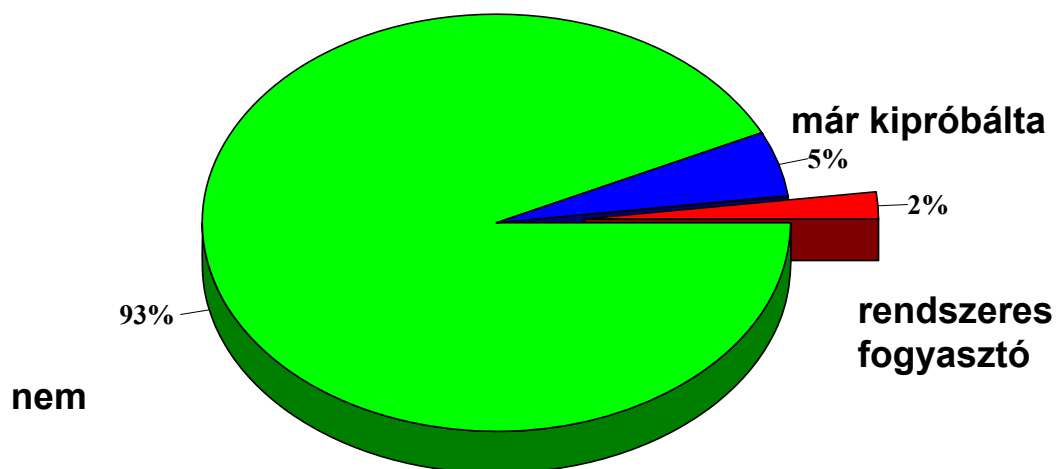
A legjobb a helyzet a Reguly Antal Általános Iskolában, itt a diákoknak csupán 4 százaléka rendszeres dohányos. A gimnáziumban és a Békefiben 10 százalék körüli ez az arány. Az alkalmanként dohányzó tanulók aránya minden iskolában 20-25 százalék között van. Az is jól látható tendencia, hogy a rendszeresen dohányzók között a fiúk, az alkalmi dohányosok között pedig a lányok vannak magasabb arányban képviseltetve. A gyermekek közötti 21 százalék alkalmi dohányzó aránya a középiskolában megduplázódik. Mire nagykorúvá válnak, már nem bővül a dohányosok köre, csak belső struktúrája alakul át, 15 százalékra csökken az alkalmi dohányosok aránya, s ezzel párhuzamosan 34 százalékra növekszik a rendszeresen dohányzóké.

A tanulmányi eredmény alakulásával is szoros összefüggésben van a dohányzás kérdése, kevésbé jellemző a jó és jeles tanulókra. Míg a gyenge tanulmányi eredményt elért diákok 63 százaléka dohányzik, addig 4,5 fölötti átlagot elért tanulók harmad annyian vannak. Arra is fel kell hívni a figyelmet, hogy a naponta bejáró, nem zirci tanulók között 10 százalékkal magasabb arányban fordulnak elő dohányosok. A dohánytermékek magas ára hozzájárulhat ahhoz, hogy a több pénzből gazdálkodó tanulók között többen dohányoznak.

Az, hogy egy fiatal elkezd dohányozni alapvetően kétféle minta miatt lehetséges. Az egyik a negatív családi példa, a másik a kortárs csoport hatása. A zirci tanulók családjának felében - a szülőket nem számítva - van dohányos, 58 százalékban a szülők között is van rendszeres dohányos. Ennél is rosszabb eredményeket kapunk, ha tovább szélesítjük a közösségi teret. A diákok 88 százalékának van a baráti körében olyan, aki dohányzik, s gyakorlatilag mindenkinek van dohányos osztálytársa. A családi hatást vizsgálva azt látjuk, hogy a nem dohányos családban a gyermek 62 százalékos eséllyel nem lesz dohányos, míg a dohányos családban 46 százalékos eséllyel válik belőle is dohányos.

A dohányzásnál sokkal kevésbé elterjedt - gyakorlatilag elutasított - a kábítószeres fogyasztása. A tanulók 93 százaléka soha nem próbált ki semmilyen klasszikus értelemben használt kábítószerrel, s csupán 2 százalékuk rendszeres fogyasztó.

Próbáltál már valamilyen kábítószerrel?

A kábítószeres és azok hatásai között jelentős különbségek vannak, így nem lehet közömbös számunkra, hogy a kábítószer kipróbálók milyen szerekkel kísérleteztek. A legnagyobb arányban - ahogy az várható volt - a lágy drogokat nevezték meg a tanulók. A legtöbben a marihuánás cigarettát próbálták ki. Többen "ismerkedtek meg" az LSD-vel átítatott bélyeggel, az extasy tablettá hatásával, valamint nem egy válaszoló használ speedet, fogyaszt hasist. A kipróbált szerek között kell felsorolni a gyógyszerezést, a heroint, a szipózást és kokaint.

Hol lehet kábítószerhez jutni

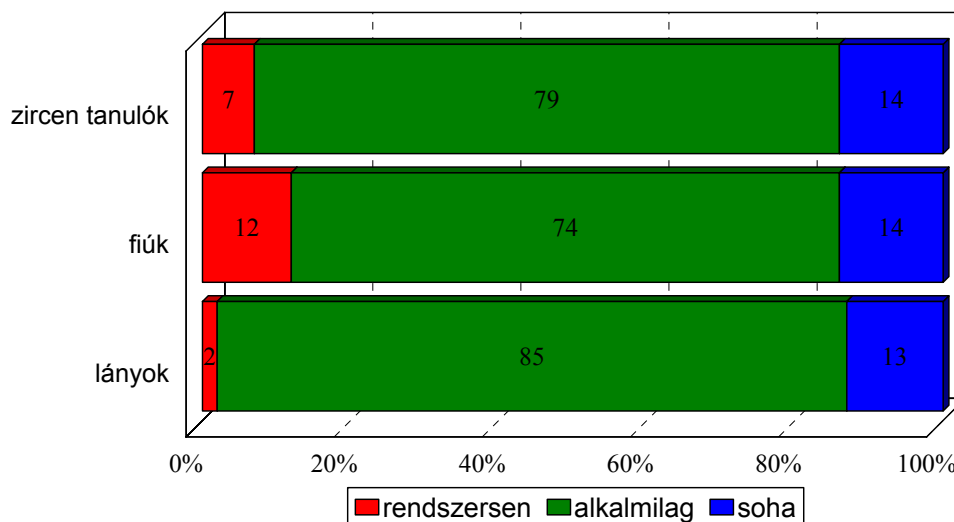
	említések száma
disco	419
szinte mindenhol	102
utcán	39
házibuli, baráti kör	38
iskola és környéke	31
nagyobb városokban (pl. Bp., Vp.)	26
dílereknél	22
buszpályaudvar és vasútállomás	8
kocsmá	8
Zircen egyéb helyen	7
alvilág, bandák	6

Arra a kérdésre, hogy hol lehet kábítószerhez jutni, az egyöntetű konkrét válasz a disco volt, de általános az a nézet, hogy aki hozzá akar jutni, az hozzá is tud jutni, hiszen találkozhatnak kábítószerrel az utcán, házibulikon, a buszpályaudvaron, sőt többen említették, hogy az iskolában és környékén is.

Azt, hogy a kábítószer rendszeres fogyasztása mindössze a tanulók 2 százalékát érintené, fenntartásokkal kell kezelnünk, valószínűsíthető, hogy a valós arány ennél jóval magasabb, ugyanis a megkérdezett tanulók közel fele ismer olyan fiatalt, aki kábítószer fogyaszt, 15 százalékának a barátai körében is van. A legveszélyeztetettebb intézmény a Reguly SZKI, azon belül is a közepes tanulmányi eredményt elérő tanulók között van a legtöbb tanuló, aki kipróbált már valamilyen kábítószer.

A magyar társadalomban a legelterjedtebb "drog" az alkohol. Ez érezhető a zirci fiatalok körében is, ugyanis a tanulók mindössze 14 százaléka nem ivott még soha alkoholt. A rendszeres alkohol fogyasztók aránya 7 százalék - saját bevallásuk alapján.

Az alkoholfogyasztás nemek szerinti megoszlása

Ha a nemek dimenziójában vizsgáljuk a kérdést kiderül, hogy a fiúk között többen vannak a rendszeres, a lányok között pedig az alkalmi alkohol fogyasztók. Az absztinensek aránya megegyező. A korrelációs számítások igazolták azt a feltételezést, hogy a dohányzás, a kábítószer és az alkoholfogyasztás nem független egymástól. A legtöbb kábítószer-élvező egyben rendszeres alkoholfogyasztó ($r=0,29$) is. Az alkoholfogyasztás és a dohányzás közötti

korreláció is közepes erősségű ($r=0,34$), csakúgy mint a dohányzás és az alkoholfogyasztás közötti összefüggés ($r=0,23$) is egyben. Ha a háromféle egészségkárosítás összesítjük, megdöbbentő, hogy a diákok 44 százaléka legalább egyféle módon (alkohol), 37 százaléka kétféleképpen (alkohol és dohányzás) s további 6 százaléka háromféle úton is (alkohol, drog, dohányzás) károsítja egészségét. Megdöbbentő, hogy a fenti, egészségre ártalmas szerektől teljesen menetes életet tíz tanulóból csak egy él.

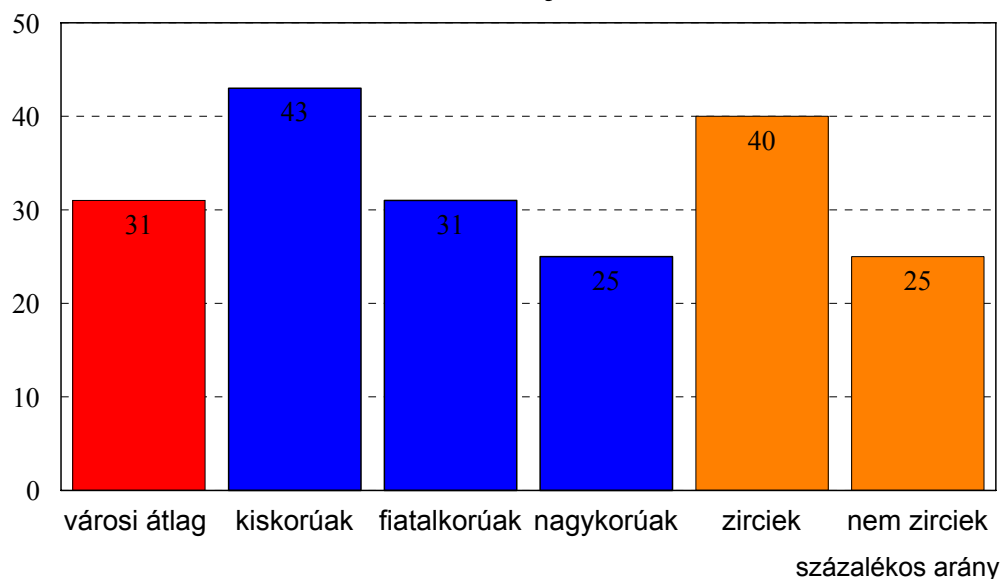
Az egészségkárosító tevékenységnek hatása általában csak hosszabb távon jelentkezik. A kutatás során megkérdeztük a tanulókat, hogy az elmúlt évben betegség miatt voltak-e orvosnál. A tanulók 14 százaléka válaszolta azt, hogy gyakran, további 60 százaléka mondta azt, hogy néha, s negyedük adott nemleges választ. Ha ezeket az általános kijelentéseket az egészségkárosító tevékenységek dimenziójában nézzük tetten érhetővé válik a fizikai egészségrombolás hatása. Azok a tanulók, akik semmilyen módon nem károsítják egészségüket - ahogy az joggal feltételezhető -, ritkábban betegednek meg.

A károsítás hatása az egészségi állapotra (százalékos megoszlás)

	<i>Nem volt orvosnál betegség miatt</i>	<i>Volt orvosnál betegség miatt</i>
<i>Nem károsítja egészségét</i>	38	62
<i>Alkoholt fogyaszt</i>	26	74
<i>Alkoholt fogyaszt és dohányzik is</i>	19	81
<i>Városi átlag</i>	25	75

Köztudott, hogy az egészségi állapot alakulását jelentősen befolyásolja - pozitív irányba - a rendszeres testmozgás, a sport. A zirci fiatalok egyharmada naponta, fele heti rendszerességgel sportol. E kérdés mentén nincs jelentős eltérés az egyes iskolák között. Ugyanakkor a nemek szerinti bontásból az olvasható ki, hogy a fiúk az átlagnál többet sportolnak napi rendszerességgel, míg a lányok inkább a heti mozgást preferálják. Az is jellemző, hogy a zirciek aktívabbak e kérdésben is, mint a nem Zircen lakó, de itt tanuló diákok. A véleményeket leginkább meghatározó változó, az életkor növekedésével fokozatosan csökken a napi rendszerességgel sportolók aránya.

A napi rendszerességgel sportoló tanulók aránya

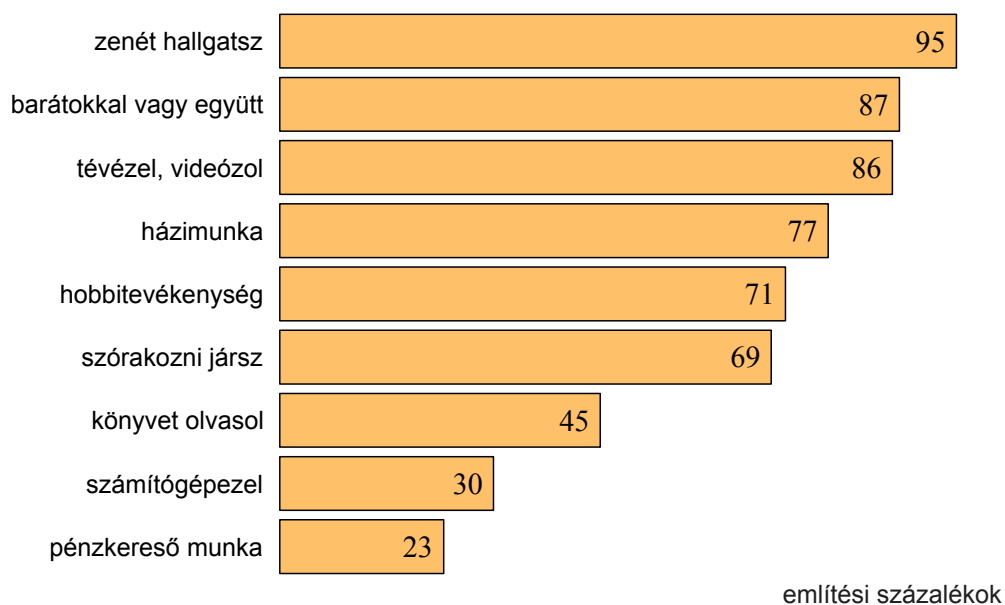

Az egészségmegőrzéshez szorosan kapcsolódik az a kérdés, hogy vajon naponta hány alkalommal étkeznek a tanulók. Ezzel kapcsolatban elmondható, hogy a Zircen tanuló diákok nagy többsége naponta legalább háromszor, de sokan (40 százalékuk) ennél többször is étkeznek. Riasztó jel csak attól a 20 százalékyi válaszadótól érkezett, akiknek nincs kialakult táplálkozási szokásuk, rendszertelenül étkeznek. Őket a legbiztosabban a két középiskolában lehet megtalálni.

5. SZABADIDŐ

A fiatalok szabadidős tevékenysége éppen úgy a passzív időtöltések felé tolódik el, mint a felnőttek esetében. A választási lehetőségként feltett tevékenységek többségét a fiatalok igen gyakran végzik, közülük több kapott magas, 70 százalék feletti említési arányt.

Mit csinálsz szabadidődben?

Az első három helyen szereplő tevékenység nem okoz meglepetést. A zenehallgatás már annyira természetes (akár háttérként), hogy nem is feltűnő. A barátokkal való együttlét is mindennapos, és ez összefügghet más tevékenységekkel is, hiszen a szabadidő eltöltésének módja (függetlenül attól, hogy miről van szó) általában a barátokkal együtt történik. A tévé és a videó a legkönnyebben elérhető szabadidős tevékenység, és a legkényelmesebb is, ugyanis nem kell semmit csinálni, csak ülni a képernyő előtt. Ez egyébként nem a fiatalok sajátossága, a felnőttek is ezt jelölték meg a leggyakoribb szabadidős tevékenységnek egy 1995 és 1997 közötti vizsgálat sorozatban.

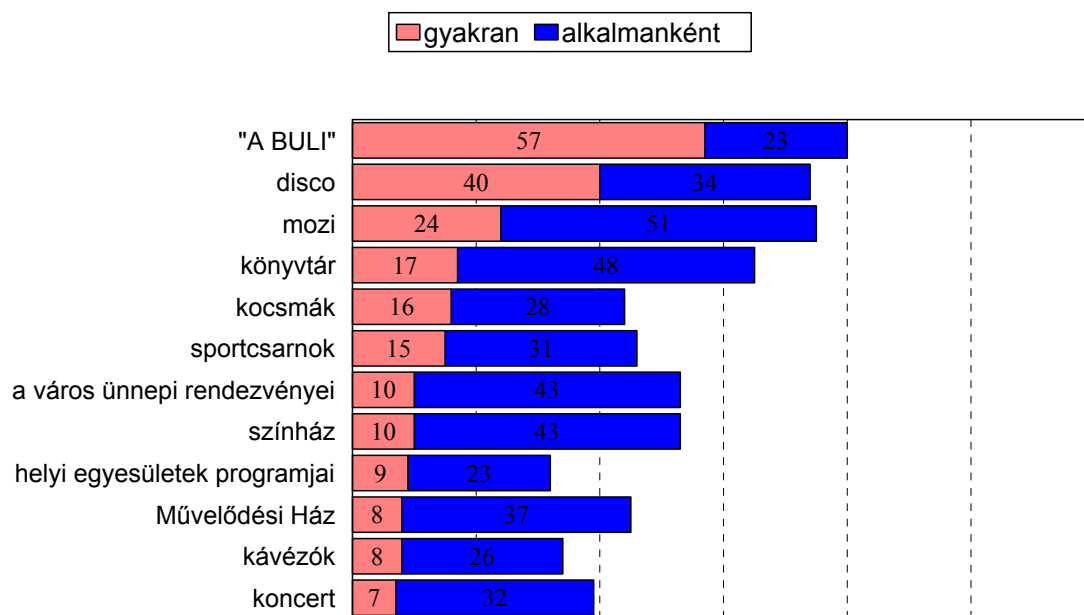
A házimunka viszonylag magas említése azt mutatja, hogy a családok többségében van belső munkamegosztás, legalábbis a fiatalok így látják. Ez természetesen nem klasszikus szabadidős tevékenység, hiszen a többség kötelezőként éli meg. A hobbitevékenység magas

említési aránya mindenképpen korosztály-specifikus, ez későbbi életkorban a szabadidő mennyiségének csökkenésével ritkábbá válik.

A három utolsó tevékenységet érdemes közelebbről is megvizsgálni. A könyvolvasás 45 százalékos említettsége igen alacsony és figyelmeztető is egyben. A könyvet sokak szerint felváltó számítógép 30 százalékos említettsége még elmarad az előbbitől, de már magas, hiszen azt jelenti, hogy minden harmadik fiatal több-kevesebb rendszerességgel hozzájut a géphez, ami azt mutatja, hogy a virtuális valóság előretörése igen gyors, és ez éppen a hagyományos formák rovására történik. Végül a minden negyedik fiatal által említett pénzkereső munkát nézve el lehet gondolkozni azon, hogy ez bizonyos értelemben negatív (ha más tevékenység helyett, kényszerből kell dolgozni), bizonyos értelemben viszont pozitív lehet (ha a szocializáció folyamatába megfelelően épül be).

A szabadidő eltöltésének milyensége mellett rákérdeztünk arra is, hogy ez mely intézményeket, programokat érint.

Látogatod az alábbi intézményeket, programokat?

Itt a leggyakrabban említett helyszínek, intézmények, programok helye nem meglepő. A legnagyobb látogatottsága a "BULI" című rendezvénynek van, ide a fiatalok 80 százaléka szokott járni. A különböző diszkók és a mozi szintén kedvelt szabadidő-eltöltési helyszín, illetve sokan említették a könyvtárat is, bár itt azért figyelembe kell venni, hogy az iskolai kötelezettségekkel kapcsolatban is gyakran kell könyvtárba járni, ami megint nem feltétlenül

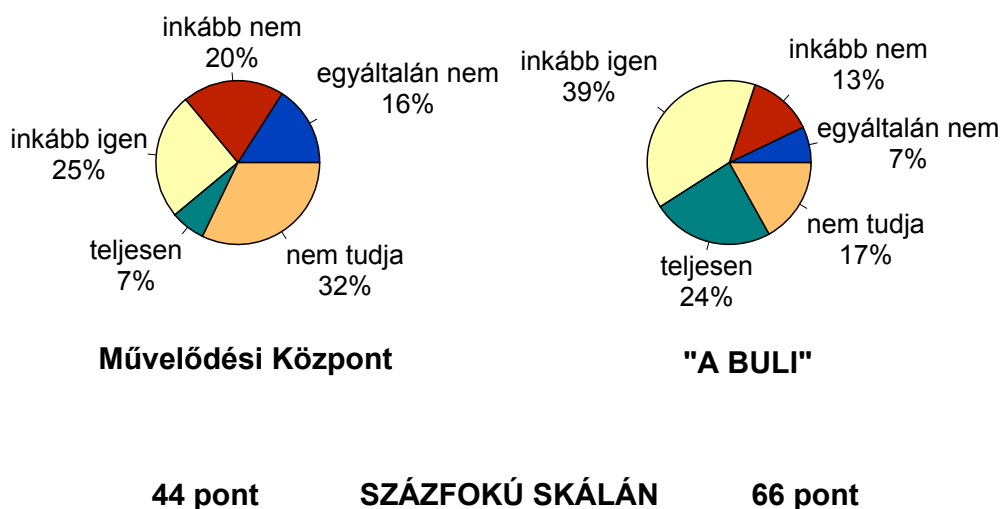
szabadidős tevékenység a fiatalok szemében. A kocsmák előkelő helyezése viszont ismét elgondolkodtató.

A látogatási gyakoriságból egy összetett indexet szerkesztettünk, amely 0 és 100 között vehetett fel értékeket. Ez alapján az 50 pontos határt (amely felett gyakran látogatottnak mondhatunk egy intézményt vagy programot) csak a "BULI" és a diszkó lépte túl (70 és 57 pont). 25 pont alá (ami igen ritka említési gyakoriságot jelent) három intézmény került: a koncert (23), a kávézók (21) és a helyi egyesületek programjai (20). Ez némiképpen eltér a fenti ábrán jelzettől, de valamivel pontosabban mér, mint az egyszerű gyakorisági arányszámok. Az eltérést a Művelődési Ház alkalmankénti látogatottságának mértéke jelenti, amely viszonylag magasnak mondható. Az index alapján összehasonlítottuk a zirci és nem zirci fiatalok szokásait, és csak három esetben volt szignifikáns eltérés. A zirciek kevésbé látogatják a kocszmákat és kávézókat, mint a nem Zircen lakók, viszont magasabb arányban vesznek részt a "BULI"-n.

Végül ennél a kérdésnél klaszteranalízis segítségével megpróbáltuk csoportokba sorolni a fiatalokat az általuk látogatott intézmények, programok alapján. Ennek eredménye három csoport lett. Az első csoportba (23 százalék) azok tartoznak, akik a legtöbb programot az átlagosnál gyakrabban látogatják, kivéve a kocszmákat és a kávézókat. Ok azok, akik konform módon szórakoznak, a legtöbb eseményre eljárnak. A másodikba (35 százalék) azok kerültek, akik az átlagosnál ritkábban látogatják a felsoroltakat, kivéve a színházat és a könyvtárat. Ok kevésbé látogatják az egyes eseményeket, és azok közül is inkább a kulturális programokat kedvelik. A harmadik lett a legérdekesebb csoport (30 százalék), ok az átlagosnál gyakrabban látogatják a "BULI"-t, a diszkókat, a mozit, a kocszmákat és a kávézókat, viszont ritkábban a Művelődési Házat, a könyvtárat, a város ünnepi rendezvényeit és a helyi egyesületek programjait. Ok a "bulizósak", csak olyan eseményekre mennek el, amelyek az életvitelükhöz illenek.

Az elégedettséget a Művelődési Ház programkínálatával, valamint a "BULI" műsorkínálatával az alábbi ábra mutatja (ebben a kérdésben nincs különbség a zirciek és a nem zirciek véleménye közt).

Mennyire vagy elégedett az alábbi programkínálatokkal?

Az ábrából látható, hogy a korábbi sorrendet támasztja alá, mivel a Művelődési Központtal egy kicsit elégedetlenek, míg a "BULI" műsorkínálatával alapvetően elégedettek a fiatalok.

Arra, hogy milyen programokat szeretnének látni, a válaszadók 95 százaléka mondott valamit. A leggyakoribb említések a különböző sporteseményekre vonatkoztak (összesen 266). Itt a futball volt a legtöbb, de sokan említették a kosárlabdát és a kézilabdát is. A sportesemények után némiképp lemaradva a mozi következett (86 említés), majd a diszkó (54 említés). Ugyanannyian (34) említették az uszodát és a koncerteket, 20 említés jutott a kirándulásokra 17-17 a vetélkedőkre, egy kondi-teremre és a klubok szervezésére. Emellett említésre került egy számítógépes centrum, egy biliárdterem, egy McDonalds, jégpálya, rockfesztivál, repülősbemutató, makett-kiállítás, sőt még gyorsulási verseny is. Ezek az említések azt mutatják, hogy a fiatalok preferenciái az általános szabadidő-eltöltési dimenziókat adják vissza, néhány extravagánsabb kitételrel.

A "BULI" műsorkínálatában szereplő fellépőkre a kérdezett fiatalok szintén nagyon magas, 93 százaléka mondott valamit. Ezek túlnyomó többsége könnyűzenei együttes volt, amit az is mutat, hogy a leggyakoribb említés (149) egyszerűen annyi volt, hogy "együttesek", minden konkrét elképzelés nélkül. A leggyakrabban említett formációkat a következő táblázat tartalmazza:

Együttes	Említések száma
Tankcsapda	33
Kozmix	29
Ámokfutók	23
Hip Hop Boyz	21
Emergency House	17
TNT	14
Prodigy	13
Scooter	12
Kispál és a Borz	12
EDDA	11
Republik	11
Happy Gang	10
Brooklyn Bounce	10
Baby Sisters	9
Junkies	9
Bestiák	7
Alexa	6
Ákos	6
Császár Előd	5

A fenti együttesek mellett más jellegű szórakozási formák is említésre kerültek, mint például humoristák fellépése (Irigy Hónaaljmirigy, Galla Miklós vagy a MyCream), illetve többen látnának szívesen több versenyt, tűzijátékot, rally-bemutatót vagy szabadtéri diszkót.

Ami a fiatalok információszerzési szokásait illeti, ez inkább a helyi kábeltévéből, mint a helyi lapból történik. A kábeltévé műsorát 21 százalék gyakran, 32 százalék alkalmanként nézi, míg a Zirc és vidéke lap esetén ez csak 7 és 24 százalék.

A Stúdió KB műsorai közül a filmek a legnézettebbek³. A részletes sorrendet a következő táblázat mutatja:

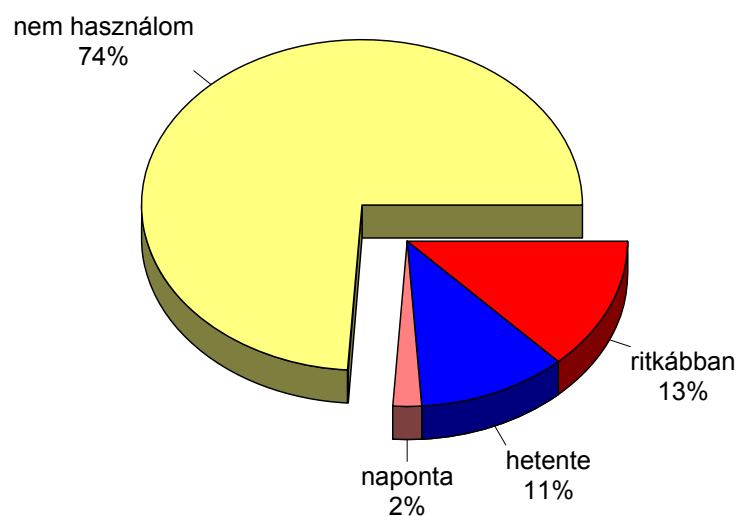
Műsor	Említések száma
film	71
hírek	50
képújság	34
sport	26
hirdetés	18
játszótér	15
minden	8
Zircről	6
testületi ülések	5
ünnepi rendezvények	4

³ Itt csak a zirciek véleményét kértük.

Az internet sokak szerint a fiatalok kedvelt időtöltése, szórakozása. Az, hogy korábban 30 százalékuk említette a számítógépet, mint szabadidős elfoglaltságot, jelzi, hogy az ő generációjuk már sokkal természetesebben használja ezt az eszközt, mint az idősebbek, még akkor is, ha sokan csak játszanak rajta.

Az internet használata a kérdezett fiatalok egynegyedénél volt jellemző, igaz eltérő arányban.

Milyen gyakran használod az Internetet?

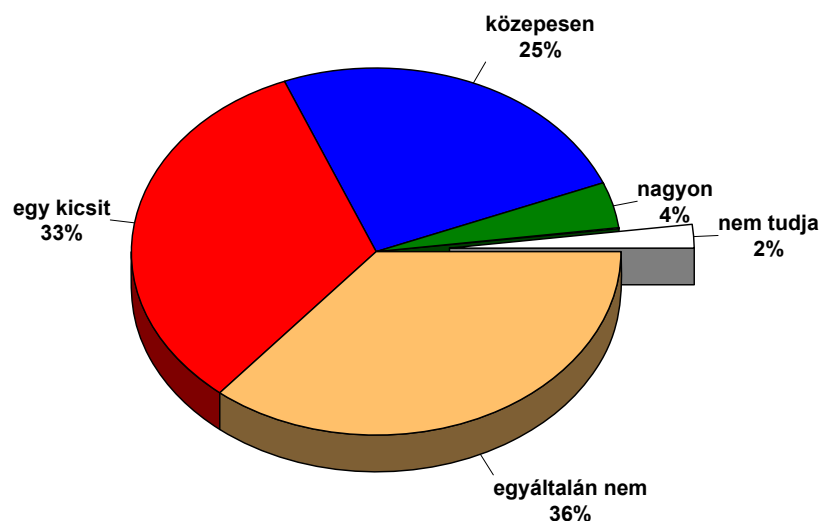

A világhálóra való rácsatlakozás egyelőre költséges dolog, ezért a fiatalok többsége elsősorban az iskolában teszi mindezt. Ebből a szempontból a legtöbb internetező a Reguly Antal Általános Iskolában van, míg a névrokon Szakképző Iskola éppen az utolsó e szempontból, bár hozzá kell tenni, hogy az egyes iskolák közt itt nincsenek nagy különbségek.

6. KÖZÉLETI AKTIVITÁS

A politika iránti érdeklődés a fiatalok körében igen alacsony, mindössze 32 pont a százfokú skálán. E tekintetben nincs különbség a zirci és nem zirci fiatalok véleménye közt. Annál inkább van különbség az egyes iskolák közt, a két általános iskolában megkérdezett fiataloknál ez az érték jóval alacsonyabb (Békefi 27 pont, Reguly 26 pont), e azonban nem meglepő. A III. Béla Gimnáziumban a legmagasabb az index (38 pont), ami szintén előre látható, hiszen a magasabb végzettségűek általában jobban érdeklődnek a közéleti események iránt. A Reguly Antal Szakképző iskolában ez az index 32 pont, vagyis pontosan megegyezik az átlaggal.

Mennyire érdekel a politika?

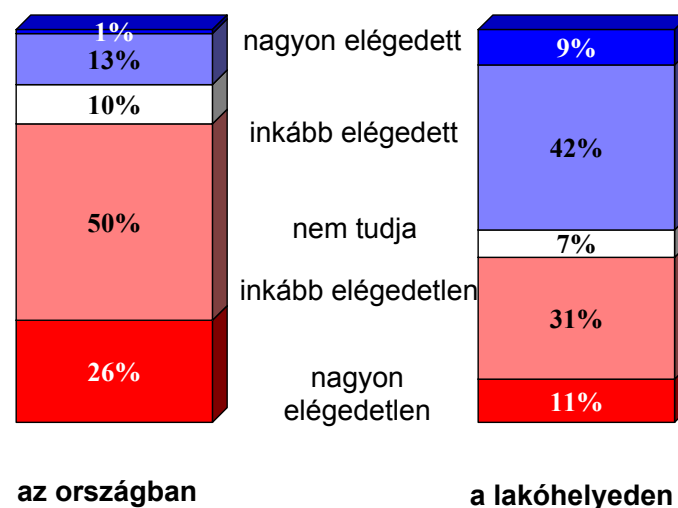

Az ország és a lakóhely dolgaival való elégedettség jelentősen különbözik egymástól, de ezt más kutatások is igazolják⁴. Az országos ügyek elégedettségi indexe 29 pont, ez azt jelenti, hogy a fiatalok mindössze 14 százaléka mondható elégedettnek. Ugyanez az index a helyi ügyeknél már 51 pont, ami hajszállal ugyan, de az elégedettségi határ felett van. Az országos indexnél a zirciek valamivel elégedettebbek a nem zirciekénél (33 pont), de ez éppen hogy szignifikáns különbségnek mondható.

Ennél a kérdéspárnál is megfigyelhetünk különbséget az egyes iskolák között. Az országos ügyekkel kapcsolatos elégedetlenség a Reguly Antal Szakképző Iskolában a legnagyobb, az index ugyanis itt a legalacsonyabb, mindössze 26 pont. Érdekes különbséget figyelhetünk meg a két általános iskola között, a Békefiben az index értéke 31 pont (éppen annyi, mint a gimnáziumban mért érték), míg a Regulyban ez 44 pont.

A különbség az iskolák között a helyi ügyekkel kapcsolatban csak kevésbé hasonlít az előbbihez, és nem pusztán azért, mert itt magasabb index-értékekkel kell számolni. A leginkább elégedettek most is a Reguly Antal Általános Iskola tanulói (60 pont), a Békefi esetében ez az átlag 52 pont, míg a Reguly Szakképző Iskolánál 50 pont. Az elégedettség határ alá csak a gimnazisták véleményének átlaga esett, ez 47 pont a százfokú skálán.

Mennyire vagy elégedett azzal, ahogy a dolgok mennek...?

A felnőttek között gyakori a politikusokkal szembeni bizalmatlanság, a politikának “úri huncutsággként” történő felfogása, és az a mélyen gyökerező elképzelés, mely szerint az ország vezetői nem az állampolgárok érdekében tevékenykednek. Ez a bizalmi tökehiány a fiatalok körében is érzékelhető. Arra a kérdésre, hogy “mennyire bízol abban, hogy az ország vezetői jó munkát végeznek?” szinte ugyanaz a belső bizalmi megoszlás jött ki az elemzés során, mint az ország ügyeivel kapcsolatos elégedettség esetén, ami nem meglepő, hiszen a két kérdés szoros korrelációban áll, egyfajta kontrollkérdésként is kezelhető.

⁴ MONITOR Társadalomkutató Intézet és Marketing Centrum önkormányzati kutatások 1995 és 1998 között.

A jó munka végzésével kapcsolatos index 31 pont volt a százfokú skálán (a zirciek körében 35 pont). Ez azt a százalékos megoszlás takarja, mely szerint 22 százalék bízik a jó munkájukban, 40 százalék inkább nem, míg 30 százalék egyáltalán nem bízik ebben (a többiek bizonytalanok voltak a kérdésben). Az iskolák szerinti bontásban a két szélső értéket a két Reguly vette fel, az általános iskolában a leginkább bíznak az ország vezetőiben (48 pont), míg a szakképző iskolában a legkevésbé (25 pont).

A lakótelepülés polgármesterének megnevezésekor a fiatalok 84 százaléka mondott valamilyen nevet, és ezek többségében helyesek voltak. Ez az eredmény egybevág a vidéki városokban és községekben végzett korábbi felmérések eredményeivel, amelyek szerint a helyi polgármesterek ismertsége igen magas.

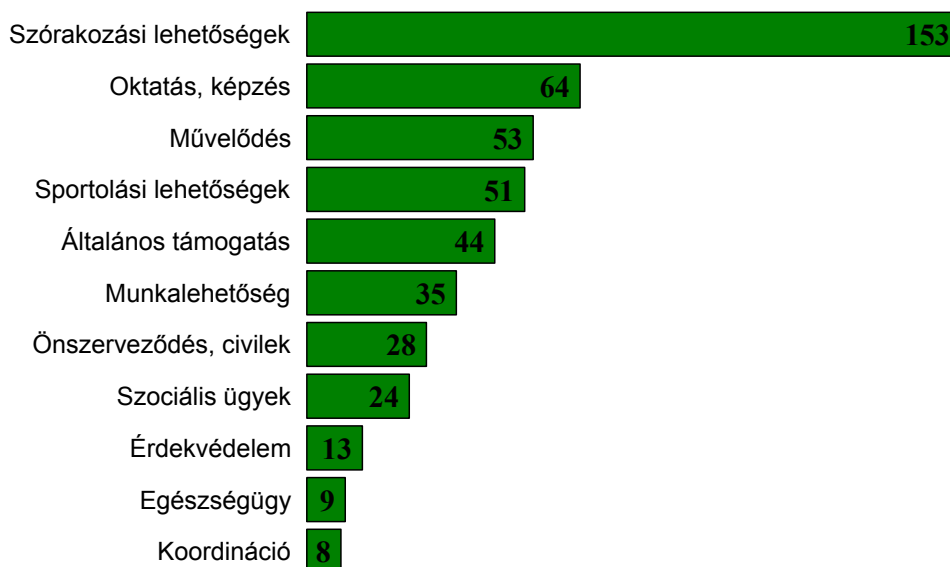
Az önkormányzat fiatalokkal kapcsolatos települési feladatainak megfogalmazásakor a fiatalok mindössze 42 százaléka tudott mondani legalább egy dolgot, és közülük minden második kérdezett használta ki mind a három felkínált válaszlehetőséget. A megfogalmazott feladatok között rangsor is volt, így a következő táblázat az összevont kategóriák rangsorát mutatja.

Az önkormányzat fiatalokkal kapcsolatos feladatai (százalékos említések)

Feladattípus	Elsősorban	Másodsorban	Harmadsorban
Szórakozási lehetőségek	26	26	23
Oktatás, képzés	12	6	3
Sportolási lehetőségek	9	13	11
Művelődés	9	9	8
Általános támogatás	8	7	6
Munkalehetőség	6	6	5
Önszerveződés, civilek	4	5	6
Szociális ügyek	4	5	2
Érdekvédelem	3	1	2
Koordináció	2	1	-
Egészségügy	1	2	2

A rangsorolás figyelembevételével minden kategóriához egy indexszámot rendeltünk, mely nemcsak a sorrendet mutatja meg, hanem a belső távolságokat is az egyes kategóriák között. Az indexeket a következő ábra mutatja.

A települési önkormányzat feladatainak fontossági sorrendje

Az ábrából látszik, hogy a sorrend megváltozott a gyakorisági százalékokhoz képest, ami a másodlagos és harmadlagos említések arányának köszönhető. A fiatalok számára egyértelműen a szórakozási lehetőségek biztosítása a legfontosabb az önkormányzat részéről, és csak ezután lényeges az iskolával, tanulással kapcsolatos feltételek megteremtése. Figyelemreméltó, hogy az érdekvédelem a lista vége felé szerepel csak elvárásként.

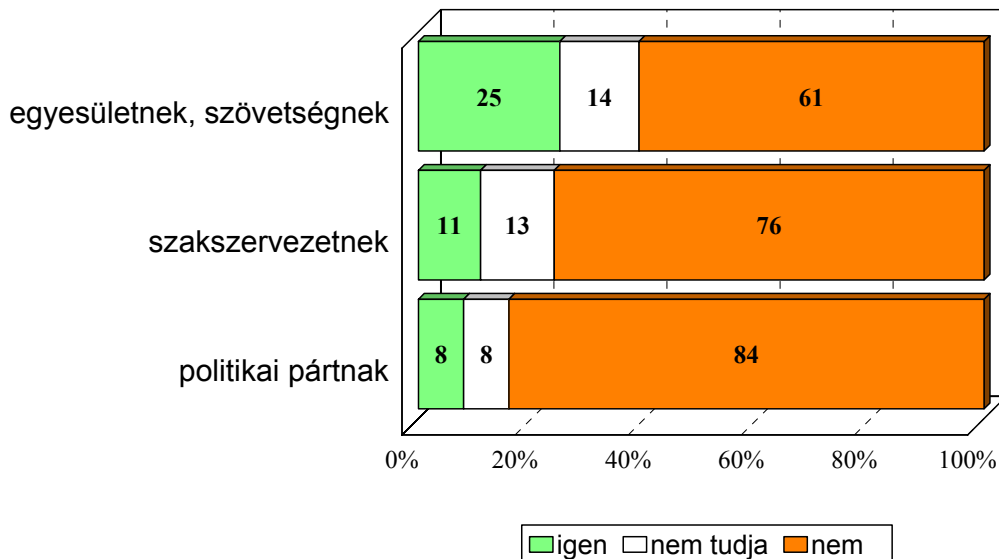
A civil szféra sokszínűségét és egyben gyengeségét is mutatja, hogy amikor a településeken működő civil szervezetek felsorolását kértük, akkor igen sokféle szervezet, egyesület került megemlítésre, de igazából csak a fiatalok egyharmada tudott akár egyet is mondani. A leggyakoribb említések a következők voltak: Zirci Városi Sportegyesület (54), Darts Klub (32), Sólymok FC (31), Vöröskereszt (29), Nagycsaládosok Egyesülete (28), Horgászegyesület (17), Néptáncsoport (13), Ugrókötelesek (12), Iskolánkért, Tanulókért Alapítvány (10). Emellett más alapítványok, egyesületek, klubok is említésre kerültek (gyakran olyanok is, amelyek nem kifejezetten a térséghez kapcsolhatók): Perspektíva Alapítvány, Német Nemzetiségi Kör, Szivárvány Alapítvány, Finn Egyesület, Cserkészek, HIT Gyülekezet, Természettudományi Múzeum Baráti Köre, Soros Alapítvány, Jó Szakember Alapítvány stb.

Ami a fiatalok részvételét illeti a civil szervezetekben, az sajnos alacsonynak mondható, ugyanis mindössze 16 százalék tagja valamilyen non-profit szervezetnek (ez azért jobb, mint az országos, felnőtt mintán végzett kutatás eredménye, ott ez az arány mindössze 6

százalék volt). Itt szintén sokféle szervezetet említettek a fiatalok (Zirci VSE, Önkéntes Tűzoltóság, szerepjáték klub stb.).

A viszonylag alacsony szám nem feltétlenül a részvételi hajlandóságot mutatja, ugyanis a fiatalok egynegyede nyilatkozott úgy, hogy lenne tagja valamilyen egyesületnek vagy szövetségnek (csak feltehetően nem talált az érdeklődésének megfelelőt). Mint az alábbi ábra is mutatja, ennél jóval kevesebben lennének tagjai szakszervezetnek (érdekképviselőnek) vagy politikai pártnak. Ez azonban nem azt jelenti, hogy figyelmen kívül lehet hagyni a fiataloknak azt a viszonylag magas arányát (61 százalékát), aki elutasítja a részvételt hasonló szervezetekben.

Lennél-e tagja...?

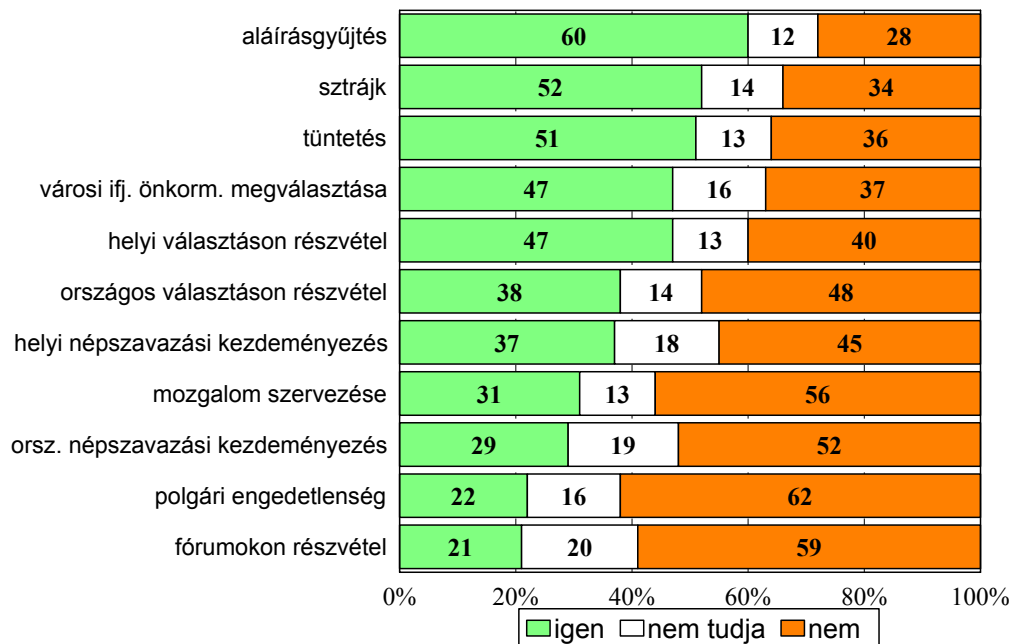

A fiataloknak felsoroltunk tizenegy tevékenységet és megkértük őket, mondják meg, hogy amennyiben a célokkal egyetértenek, részt vennének-e az egyes tevékenységekben. Itt első ránézésre igencsak meglepő eredmények jöttek ki.

A legtöbben az aláírásgyűjtésben vennének részt, erre feltehetően akadt már példa az életükben valamilyen iskolai ügy kapcsán. Emellett azonban csak két tevékenység mozgatná meg a fiatalok több, mint felét, a sztrájk és a tüntetés. A "konformabb" közéleti részvételi formák, a különböző szintű és tárgyú választások kevesebb fiatalot vonzanak. Ennek egyik oka (a korosztályi radikalizmus mellett) az is lehet, hogy ezek gyakorlására nekik törvényesen még nincs lehetőségük, így akarva-akaratlanul azok a (sajátos módon aktív) tevékenységek

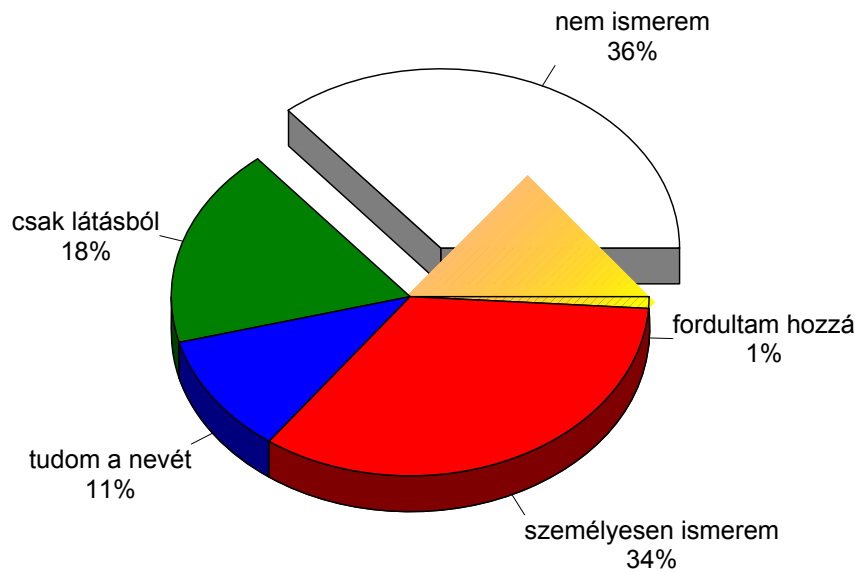
kerültek előtérbe, amelyeket ténylegesen, már most is művelhetnek. Két tevékenységet kell még kiemelni, az igazi aktivitást igénylő mozgalom szervezését, amelyben csak egyharmaduk venne részt, illetve a polgári engedetlenséget, amelyben csak alig egyötödük. A kutatás sajnos nem teszi lehetővé, hogy a indokokat felderítsük a számok mögött, de ez a lista így is jelzésértékűnek bizonyulhat.

Részt vennél az alábbi tevékenységekben?

A diákönkormányzat elnökét a fiatalok egyharmada ismeri személyesen, egyharmada látásból, egyharmada pedig egyáltalán nem ismeri. Olyan fiatal azonban, aki fordult már hozzá valamilyen problémával csak elvétve talál. Ez persze nemcsak a diákönkormányzat elnökére, hanem a DÖK képviselőire is jellemző, az o esetükben mindössze a fiatalok 12 százaléka említette, hogy gondolt már arra, hogy felkeresse valamilyen problémával.

Ismered iskolád diákönkormányzatának elnökét?

A diákönkormányzat működésének megítélésében is nagy volt a bizonytalanság. A működés a százfokú skálán 58 pontot kapott, ami a bizonytalanságot jelző középérték körül van. Ez azt jelenti, hogy a fiatalok 16 százaléka adott közepesnél rosszabb értékelést, és 39 százalékuk közepesnél jobbat. Az egyes iskolákban ezek az értékek eltérnek egymástól. Legmagasabb a Reguly Antal Általános Iskolában (74 pont), majd a III. Béla Gimnázium következik (66 pont), utána a Békefi Antal Általános Iskola (53 pont) és végül a Reguly Antal Szakképző Iskola (51 pont).

A diákönkormányzatok feladataira vonatkozó kérdés esetén szintén kategóriákat képeztünk az egyes említésekéből. A táblázat az egyes feladatok, feladatkategóriák említésének százalékos arányát mutatja.

A diákönkormányzat feladatai (százalékos említések)

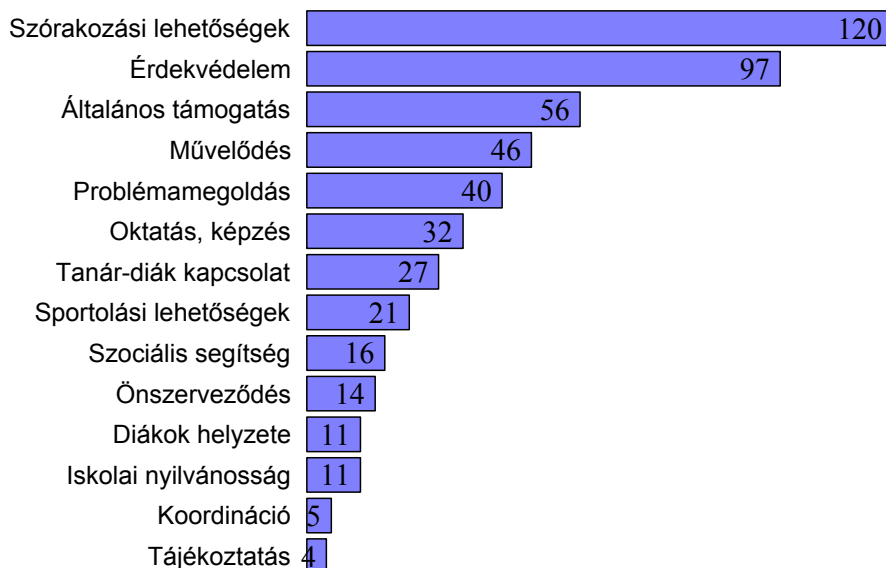
Feladattípus	Elsősorban	Másodsorban	Harmadsorban
Érdekvédelem	31	9	6
Szórakozási lehetőségek	15	27	21
Általános támogatás	12	7	6
Problémamegoldás	9	5	3
Művelődés	7	9	7
Oktatás, képzés	4	6	8
Tanár-diák kapcsolat	3	6	6
Szociális segítség	3	2	3

Önszerveződés	2	2	4
Diákok helyzete	2	2	1
Iskolai nyilvánosság	2	1	3
Sportolási lehetőségek	1	7	4
Koordináció	-	2	1
Tájékoztatás	-	1	2

A települési önkormányzat feladataihoz hasonlóan ezeket a feladattípusokat is indexáltuk, és itt is megszerkesztettük a finomabb különbségek jelzésére is alkalmas mérőeszközt. A sorrend itt is eltér a fentitől, a korábban már említett másodlagos és harmadlagos fontosságok aránya miatt. A legszembevetőbb e szempontból a sportolási lehetőségek előtérbe kerülése.

Érdekes még összehasonlítani a szórakozási lehetőségek biztosítását és az érdekvédelmet is, ezeknek fordított helyzetét a két különböző mérési technika alapján. Az elsődleges fontosság terén az érdekvédelem vezet, de úgy tűnik, hogy ennek említése után más hasonló nem jutott a fiatalok eszébe, és áttértek a "szokásos" típusokra. A szórakozás volt az, amely ha nem elsőre, akkor másodikra vagy harmadikra a legtöbb fiatal eszébe jutott.

A diákönkormányzat feladatainak fontossági sorrendje

A helyi diákélet jellemzője az a szám is, mely szerint a fiatalok 23 százaléka venne részt a városi diákújság szerkesztésében, 55 százalék elutasította ezt, míg 22 százalék bizonytalan volt e tekintetben.

7. A VÁROSHOZ VALÓ VISZONY

A fiatalok igen kritikusak a város arculatával kapcsolatban, 88 százalékuk említett legalább egy dolgot, amit szégyell a városban, míg ennél kevesebben, 77 százalék volt, aki olyan tárgyat tudott mondani, amire büszke Zircen.

A büszkeség tárgyai alapvetően három létesítményt jelentettek, az apátságot (143 említés), az arborétumot (125 említés) és a Természettudományi Múzeumot (67 említés). Ezek mellett vannak kevesebbszer említett büszkeségek is, mint például az iskolák (45 említés), a könyvtár (37), a Penny Market (20) vagy a Reguly-Ház (10). Mindezek közül a Penny Market említése a legszokatlanabb, mivel ez nem műemlék vagy kulturális jelentőségű hely, hanem egy kereskedelmi egység, amelynek a város lakóinak ellátásában kétségkívül nagy érdeme lehet. Voltak általános jellegű említések is, mint például a “nevezetességek” (18), “műemlékek” (13) vagy a “szórakozóhelyek” (11).

A szégyellnivalók közül a szemét volt a leggyakrabban említett (196 említés), ez azt jelenti, hogy durván minden ötödik fiatal zavarja a látványa. Ez lényegében megegyezik más városokban mértékkel, az alapvető probléma mindenhol a szemét, csak az a gond, hogy keveset teszünk ez ügyben.

A szemét mellett a konkrétumok közül legtöbben a buszmegállót említették (44 említés), emellett két különböző említés is vonatkozott ugyanarra a problémára, méghozzá közel ugyanannyi említéssel: a kocsmák (33) és a részegek (36). A lista negyedik helyén a régi, romos házak szerepeltek 28 említéssel.

Ha a szégyellnivalókat kategóriákba rendezzük, akkor több, egymástól elkülönülő faktort kapunk, amelyeknek csak egy része tekinthető zirci sajátosságnak.

Kategóriák	Konkrét említések
Környezet 274	szemét (196)
	levegő (27)
	festékégető (23)
	környezetszennyezés (15)
	szmog (8)
	park (5)

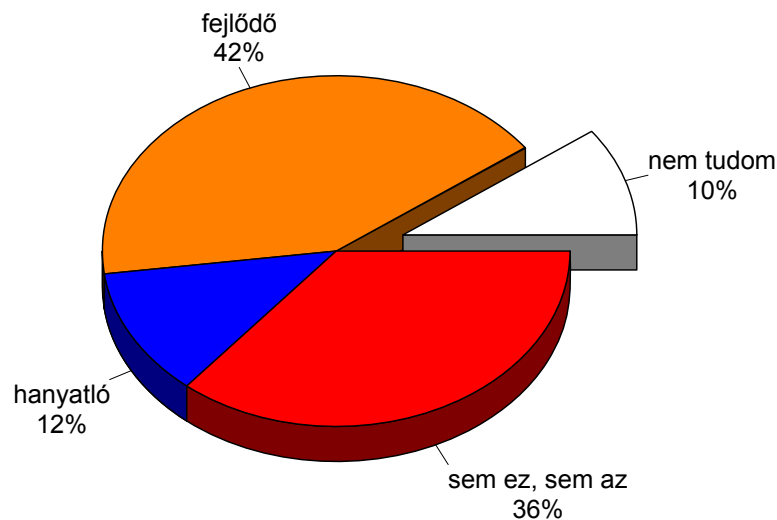
Városkép, infrastruktúra 149	buszmegálló (44)
	vasútállomás (9)
	régi, romos házak (28)
	utcakép (8)
	régi mozi (20)
	utak (18)
	városkép (9)
	“falusias jelleg” /tehenek a 82-es úton, tyúkok, lovas kocsik stb./ (8)
	közlekedés (5)
Szociális és mentális problémák 140	részegek (36)
	kocsmák (33)
	etnikum (18)
	munkanélküliek (10)
	közbiztonság (9)
	kábítószer (2)
	rongálás, bandák (13)
	szegénység, hajléktalanság (6)
	unalom (7)
	kulturálatlan emberek (6)
	Szolgáltatások 21
nincs gördeszka-pálya (1)	
nincs virágbolt (2)	
nincs szórakozóhely (3)	
könyvtár (1)	
művelődési ház (4)	
kollégium (5)	
színház (2)	
Egyéb 21	Randevú Cukrászda (8)
	Jimmy és a Hótündér (5)
	Park Vendéglő (1)
	Penny Market (6)
	Steffl Söröző (1)

A fiataloknak feltettünk három kérdést arról, hogy mennyire szeretnek az országnak ezen a táján, illetve magában a városban lakni. A legnagyobb bizonytalanság abban volt, hogy a zirciek vajon szeretnek-e Zircen lakni. Erre a fiatalok⁵ 55 százaléka mondta, hogy igen, míg 15 százalék nemmel válaszolt. százfokú skálán kifejezve a viszonyulási index 64 pont volt (a zirciek körében ennél magasabb, 70). A zirciektől külön megkérdeztük, hogy szeretnek-e Zircen lakni, amire 37 százalékuk azt felelte, hogy nagyon, 32 százalék inkább igen, 11 százalék inkább nem és 16 százalék egyáltalán nem. A legkisebb bizonytalanság a régióra

vonatkozott, a fiataloknak csak 14 százaléka nem szeret ebben a régióban lakni (míg például 48 százalék nagyon szeret). Ez százfokú skálán 76 pont, ami igen magas, sőt az érték a zirciek körében még magasabb, 83 pont.

Magáról a városról alkotott vélemény szerint Zirc inkább fejlődő, semmint hanyatló város.

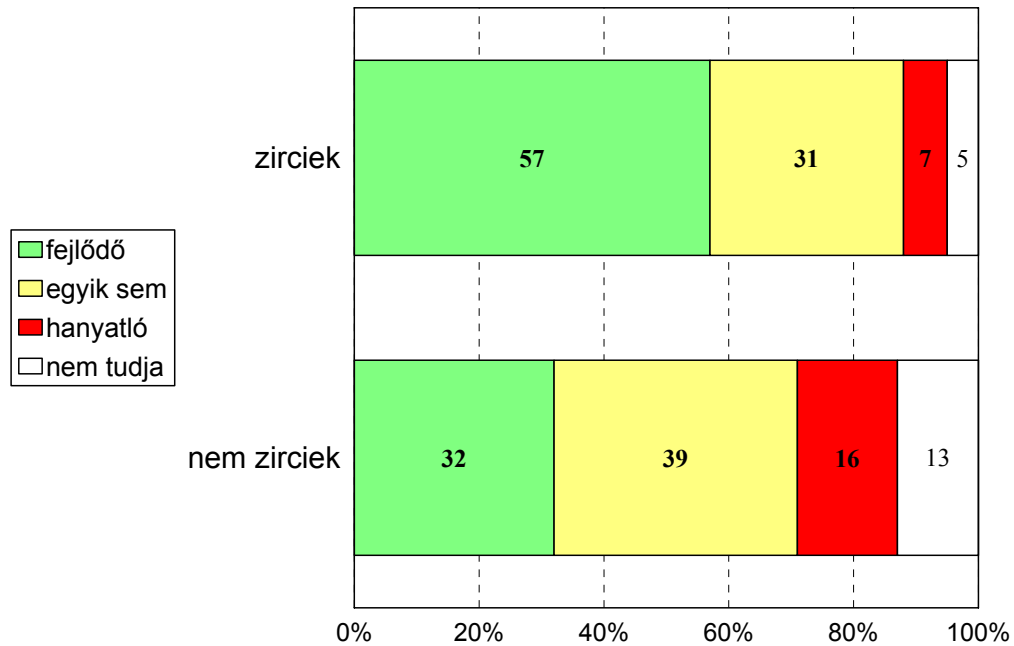
Zirc fejlődő vagy hanyatló város?

Ha különválasztjuk a zirci és nem zirci fiatalokat, akkor még árnyaltabb a kép, a helyiek jóval pozitívabban ítélik meg a várost.

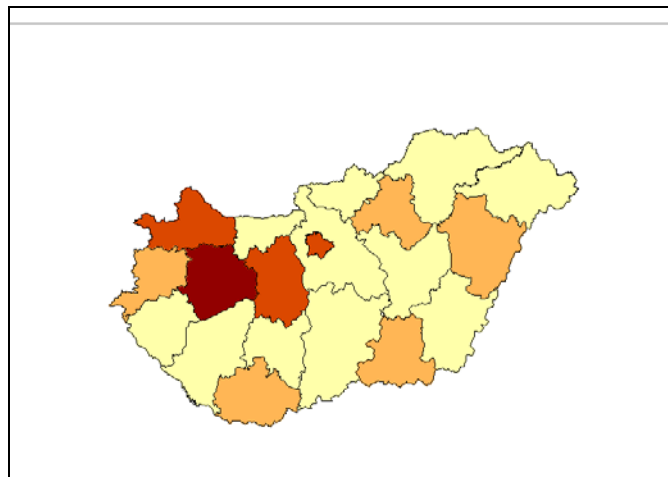
⁵ Ezt a kérdést a zircieknek és a nem zircieknek is feltettük.

Zirc inkább fejlődő vagy inkább hanyatló város?

Megkérdeztük azt is, hogy ha lenne választási lehetőség, felnőtt korában hol, melyik magyar városban telepednének le a fiatalok. A legtöbben konkrét településnevekkel válaszoltak, de kaptunk “Balaton környéke” (8), vagy “Dunántúl” (4) válaszokat is, sőt többen a magyar városok között említették Prágát, Pozsonyt vagy Kolozsvárt is. A lista első három helyezettje mindazonáltal maga Zirc (135 említés), Veszprém (130) és Budapest (99).

A következő ábra a városok megyei megoszlását mutatja. Az egyre sötétebb színek a gyakrabban említett megyéket jelentik. Ebből jól látszik, hogy a legtöbben Veszprém megyében maradnának (összesen 333 említés), majd a főváros (99), Győr-Sopron megye (82) és Fejér megye (41) következik. Többen választották még Baranya (32), Hajdú-Bihar (22) és Heves (21) megyét is.

Veszprém megyén belül, mint már említettük Zirc és Veszprém az elsődleges favorit, rajtuk kívül öt vagy annál több említést a következő települések kaptak: Balatonfüred (12), Balatonalmádi (11), Ajka (8), Pápa (6), Tapolca (5) és Dudar (5).

Ami a külföldi összehasonlításokat illeti, a fiatalok 71 százaléka volt már külföldön, többségük nyaralás, kirándulás vagy rokonlátogatás céljából. Ennél fogva a többségük a televízióból, a filmekből érkező benyomások mellett személyes tapasztalat alapján is dönthetett arról, hogy ha hosszabb időt külföldön tölthetne, akkor melyik országot válassza. A gyakoribb preferenciák alakulását a következő táblázat mutatja.

Ország	Említések száma
USA	267
Németország	160
Olaszország	104
Franciaország	99
Nagy-Britannia	67
Görögország	66
Spanyolország	51
Svájc	48
Ausztrália	40
Ausztria	33
Hollandia	26
Kanada	20
Brazília	10

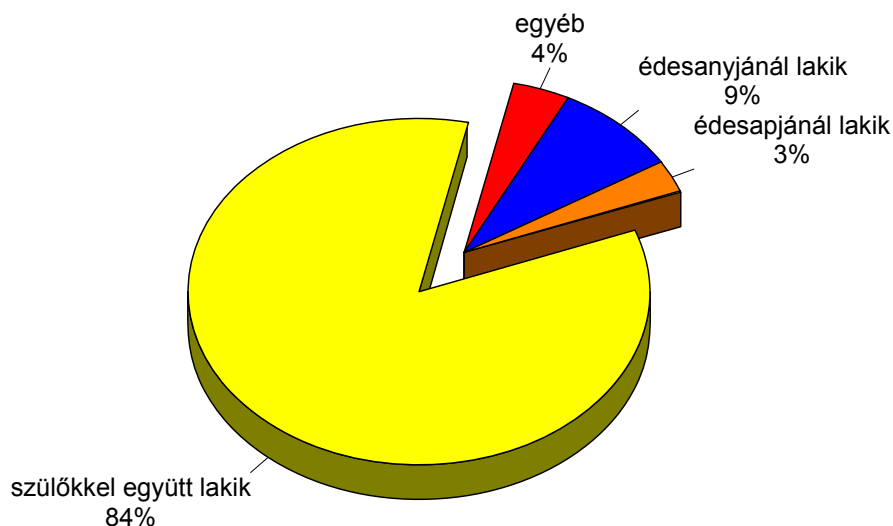
A fenti sorrendből látszik, hogy az "ígéret földje" továbbra is az Egyesült Államok, a fiatalok többsége (minden harmadik fiatal) "Amerikába" menne. Németország helyezése sem meglepő, őket Európa vezető gazdasági hatalmának tartja a közvélemény. A további sorrendet javarészt az idegenforgalmi lehetőségek szabják meg.

8. CSALÁD

Köztudott, hogy az elsődleges szocializációs közeg, a család meghatározó szerepet tölt be az egyén életében. Egy alapozó városi ifjúságkutatásnak is mindenképpen ki kell térnie rá, már csak azért is, mert mint az eddigiekből már kiderült, számos olyan ifjúsági probléma merült fel, melynek a gyökere a családban, a családi mintában van. Több kérdésben magyarázó változóként szerepeltek a családi háttérhez tartozó tényezők, pl. a szülő iskolai végzettsége vagy a család anyagi helyzete. A válaszoló családjára vonatkozó néhány kérdést már tárgyaltunk a kutatási beszámoló demográfiai helyzetet vázoló fejezetében, így itt inkább a családok egzisztenciális helyzetét, a családi összetartó erőt valamint a diákok családalapításra vonatkozó szándékának kérdéseit vizsgáljuk.

A Zircen tanuló diákok legnagyobb része (84 százaléka) a hagyományos értelemben vett nukleáris családban él, olyan családban, ahol mindkét szülő együtt lakik a gyermekükével.

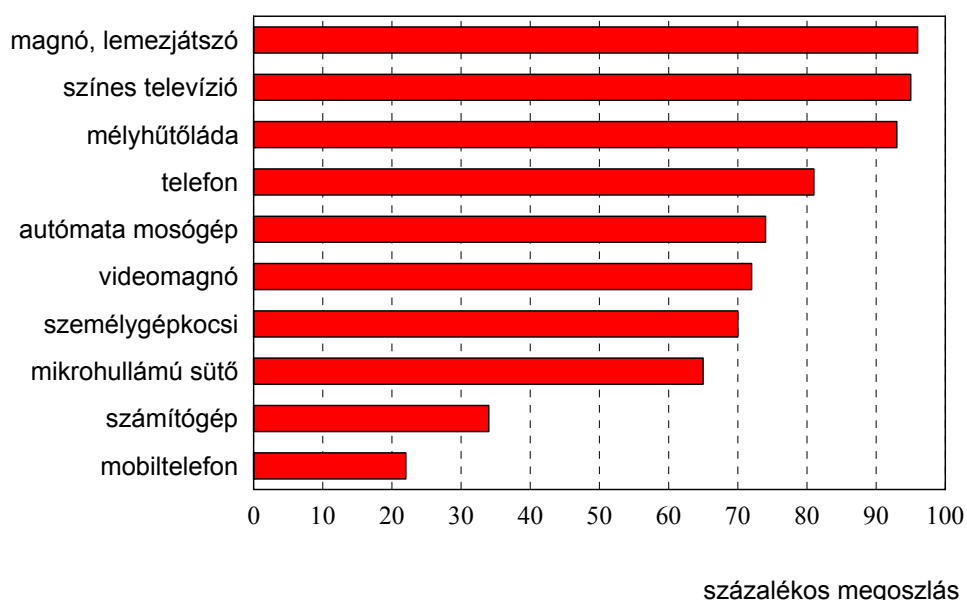
A diákok családja

A csonka családban, vagy nem a szüleivel együtt lakó tanulók aránya valamivel magasabb a Reguly SZKI-ben, valamint a gyenge és közepes tanulók körében. Természetesen a csonka családban való nevelkedésnek számos negatív következménye lehet, de ne

gondoljuk, hogy a látszólag rendezett családok mindegyike hibátlanul funkcionál. A város ifjúsággal foglalkozó szakemberei körében végzett fókuszcsoporthozos problémafeltáráson is megfogalmazódott, hogy a rossz családi háttér nem egyenlő a szociálisan és egzisztenciálisan rossz helyzetben lévő családokkal. Általános tapasztalat, hogy számos esetben az átlagos vagy átlagon felüli jómódú családok - talán éppen a hajtás miatt - nem működnek megtartó és visszatartó erőként. Gyakran halljuk, sőt tapasztaljuk, hogy a családi figyelem középpontjából kikerül a gyermek, nem jut rá mennyiségileg és minőségileg kielégítő figyelem, mert a szülők az egzisztenciális biztonságuk megteremtésével, vagy szinten tartásával vannak elfoglalva. Mint az alábbi diagramból látszik nem eredménytelenül.

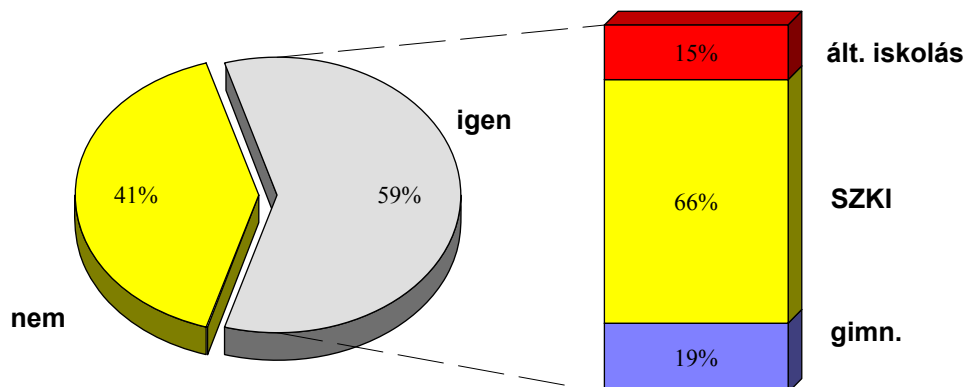
A családban meglévő technikai eszközök

Gyakorlatilag minden tanuló otthonában van magnó, színes televízió valamint mélyhűtőláda. Megszűnt luxuscikknek lenni a telefon. A családok több mint kétharmadában van automata mosógép, mikrosütő, video és autó is. Az általunk felsorolt műszaki, technikai cikkek közül figyelmet érdemel a számítógép viszonylag magas aránya (34 százalék).

A családok 87 százalékában legalább két keresőképes korú személy van, akik többségükben dolgoznak is. Erre szükségük is van, mert a családok 72 százalékában négy vagy öt fő él otthon közös háztartásban, s további 13 százalékukban ötnél többen. A munka élménye nem áll távol a diákoktól sem, hiszen 59 százalékuk már dolgozott életében.

Dolgoztál már valamikor?

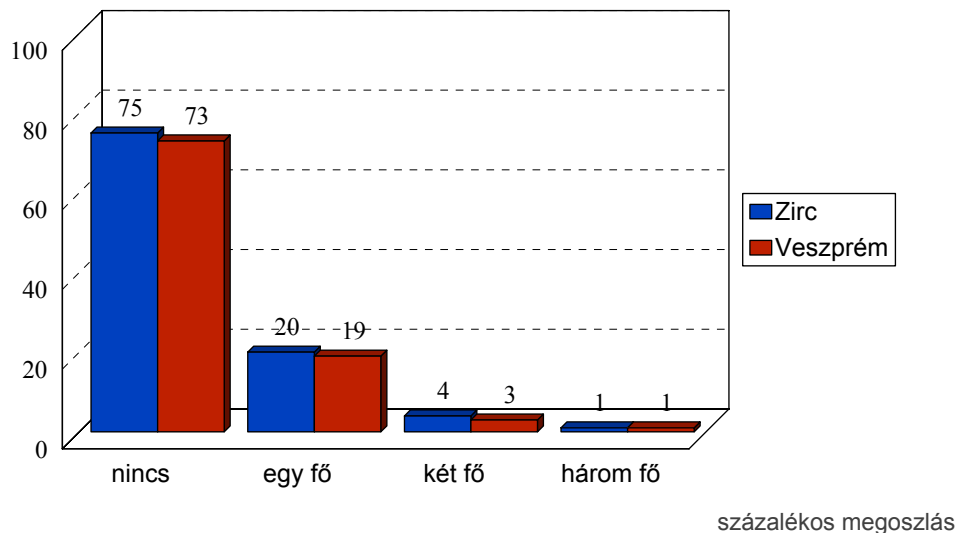
Érthető, hogy a munkát vállaló tanulók többsége a szakmát adó iskolából kerül, ki hiszen ok már az iskolai évek alatt is piacosíthatják friss tudásukat - hivatalos bizonyítvány nélkül is. Ennek megfelelően a legtöbben leendő szakmájukhoz közelálló területen dolgoznak iskola mellett alkalmanként. Mivel a legnagyobb arányban a Reguly SZKI tanulóinak van munkatapasztalata, s ez egy alapvetően fiús iskola, érthető, hogy a nemek szerinti összehasonlításból miért a fiúk kerülnek ki nagyobb arányban. Városi szinten a lányoknak csupán 38 százaléka dolgozott már életében. Az iskola melletti pénzkereső tevékenység tipikusan nem a gimnazisták elfoglaltsága, a III. Béla Gimnázium tanulóinak csak 45 százaléka dolgozott, s náluk általában a képesítéshez nem kötött nyári munkák jöhetnek számításba.

Piacgazdasági viszonyok között az élet meghatározó része a kereslet és kínálat fogalma. Társadalomformáló ereje talán legélesebben a munkaerőpiacon nyilvánul meg, ahol is az emberi képességek, a munkaerő hasznossága is megmértetik. A legdinamikusabban fejlődő gazdaságban is számolni kell azzal, hogy lesznek olyan személyek, szerencsétlen esetben egész rétegek, amelyek hosszabb vagy rövidebb időre kiszorulnak a termelésből, munkanélkülivé válnak. A fiataloknak - akik a munkaerő-piaci versenyben hátrányos helyzetben vannak - szembe kell nézni ezzel a veszéllyel.

A Zircen tanuló fiatalok számára a munkanélküliség - csakúgy mint bármely más településen élő "kollégáik" számára - igaz egyelőre csak közvetve, de megélt jelenség. A válaszadók egynegyedének családja érintett a munkanélküliség által. A korrelációs számítások alapján gyenge összefüggés mutatható ki a diák tanulmányi átlaga, a szülő iskolai végzettsége és a munkanélkülivé válás között. Ez a jelenség is a kulturális tőke nagyon fontos

szerepére irányítja a kutatók figyelmét, valamint arra, hogy a hátrány leküzdésében milyen hangsúlyos szerepe van (lenne) az oktatási intézményeknek.

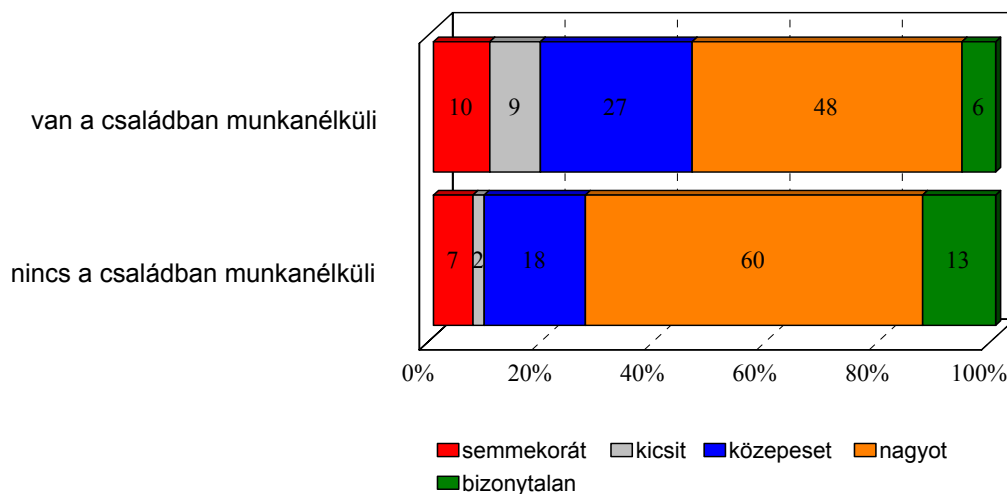
Hány munkanélküli van a családban?

A munkaügyi szakemberek többször felhívták már a figyelmet arra, hogy az iskolából kilépve nagy eséllyel pályakezdő munkanélküliként indulnak a fiatalok. Ezt támasztja alá, hogy a saját korosztályon belül a fiatalok munkanélküliségi arányszáma az átlagnál magasabb, felülreprezentáltak. Ezeket a társadalmi folyamatokat természetesen a diákok is érzik, látják, s hatással van szemléletükre, jövőképükre is. Nem lehet közömbös számunkra, hogyan látják saját esélyeiket a munkaerő-piaci megfelelésre, hogy megtalálják a számukra ideális munkahelyet.

A válaszok függenek az iskolától, az életkortól, a családjuk társadalmi státuszától és attól, hogy van-e a közvetlen közelükben munkanélküli. Általánosságban elmondható, hogy a zirci fiatalok 67 százaléka közepes, vagy nagy esélyt lát az ideális munkahelyre. Ahogy az várható volt az SZKI tanulói valamivel szkeptikusabbak, mint a városi átlag. Az életkor dimenziójában vizsgálva a kérdést, azt találtuk, hogy az életkor növekedésével pesszimistábbá válnak a diákok. Míg a kiskorúaknak csak 15 százaléka véli úgy hogy nincs, vagy csak kicsi esélye van az ideális munkahelyre, addig a fiatalokéknak már 25, a nagykorúknak pedig 28 százaléka vélekedik borúlátóan. A családban lévő - közvetlenül megélt - munkanélküliség jelentősen befolyásolja a most még tanuló diákok jövőképét, az optimisták aránya számottevően kisebb körökben.

Mekkora esélyt lát arra, hogy megtalálja az ideális munkahelyet?

A kutatás során kíváncsiak voltunk arra, hogy tanulók mennyi pénzből gazdálkodnak havonta. A legtöbb pénzből a - jelentős saját jövedelemre támaszkodó középiskolások közül - a Reguly SZKI diákjai gazdálkodhatnak, átlagosan havi 5090 forintot tudhatnak magukénak. A városi átlag havi 4080 forint.

Korábban láthattuk, hogy a tanulók többsége egész családban él, kielégítő egzisztenciális körülmények között. Ugyanakkor a családi kapcsolat és viszonyrendszernek ezek csupán a keretei, ezekből nem lehet empirikus következtetéseket levonni a családi viszonyok minőségére nézve. A családi kapcsolat minőségét az interperszonális interakciók száma alapján próbáltuk meghatározni. Megkérdeztük a diákokat mennyire jellemző családjukra, hogy különböző alkalmakkor együtt vannak, beszélgetnek-e egymással.

Mennyire jellemző a családtagjaidra, hogy...

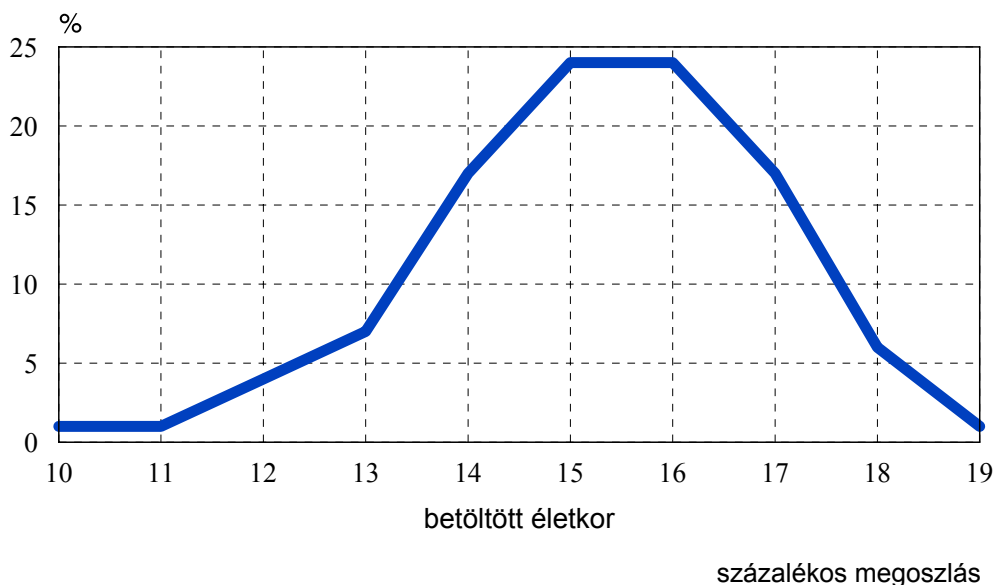
	<i>Pontszám (százfokú skálán)</i>
<i>ünnepeket együtt töltik</i>	87
<i>sokszor beszélgetnek egymással</i>	74
<i>hétvégéket együtt töltik</i>	74
<i>gyakran vannak együtt</i>	70
<i>szabadságot együtt töltik</i>	70

A vizsgált fiatalok családjára a felsorolt valamennyi kijelentést jellemzőnek vélték a tanulók, leginkább azzal a kijelentéssel értettek egyet, hogy az ünnepeket együtt töltik.

A családi intézmény elemzésének végén megvizsgáljuk a fiatalok gyermekvállalással és a házassággal kapcsolatos terveit. A családalapítással szorosan összefüggő kérdés az első

szexuális kapcsolat ideje. A vizsgált korosztály 58 százaléka még egyszer sem létesített szexuális kapcsolatot senkivel. Azok a tanulók, akik már túl vannak ez első ilyen élményeiken többségében 15-16 évesen létesítettek szexuális kapcsolatot. A mérésünk alapján ezek az arányok minden alcsoportban, minden dimenzióban állandónak mutatkoztak, a válaszoló életkorát leszámítva függetlenek mindentől.

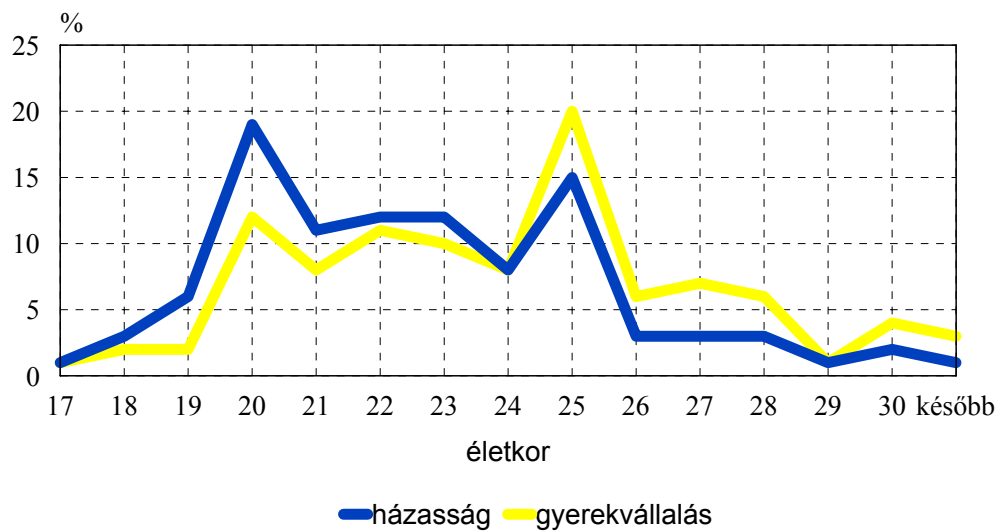
Az első szexuális kapcsolat idején betöltött életkor

A családalapítási szándéknak két alapvető mutatója van, a házassági és a gyermekvállalási hajlandóság. Mindkét kérdés megítélésében elég magas, közel 30 százalék a bizonytalanok aránya. A tanulók 7 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nem kíván megőszülni/férjhez menni, s 5 százalékuk zárkózik el a gyerekvállalástól is.

Ha megnézzük a családalapítási szándék tervezett életkorát jól körvonalazható két csúcs közötti időszak: 20 és 25 év között kívánnak a legtöbben házasodni és gyermeket vállalni.

Családalapítási szándék tervezett életkora

százalékos megoszlás

A diagramból az is kiolvasható, hogy a házassági hullám első - magasabb - csúcsa a 20. életév környékén van, a második - kisebb csúcs - 25 körül. Ezzel szemben a gyerekvállalás kisebbik csúcsa van a 20. év körül, s a magasabbik a 25. évben. Érdeemes összevetni az veszprémi ifjúságkutatás hasonló adataival. A veszprémi fiatalok a legjellemzőbb tervezett életkora, amikor gyermeket vállalnának a 24 és 30 év közötti időszak, ebben is a kiemelkedő szakasz a 26-27 éves kor, tehát a zirci diákoknál későbbre tervezik.

9. A FIATALOK ÉRTÉKRENDJE

Az emberi viselkedés egyik legfontosabb mozgatórugója az egyén értékrendje, mely egyúttal abban is segít, hogy szemléletünk, világképünk koherens egészét alkosson, rendszerré szerveződjön. Ahhoz, hogy a fiatalok cselekedeteit megértsük, esetleges jövőbeni reakciójukat prognosztizálhassuk szükséges, hogy képet kapjunk értékrendjükéről is. A kvantitatív adatfelvétel eredményeinek ismertetését e kérdéskörrel zárjuk.

Arra kértük a tanulókat, hogy értékeljenek különböző kijelentéseket a szerint, hogy melyikkel milyen mértékben értenek egyet. A kijelentések az alábbi négy dimenzióban helyezkedtek el: karrier; beletörődés, liberalizmus, közéleti viszony.

Karrier, sikeres élet	Pontszám (százfokú skálán)	Nem tudja (százalék)
Saját sorsunkért önmagunk vagyunk felelősek.	82	2
A fiatalok és az idősebbek érdekei között jelentős különbségek vannak.	74	11
A mai világban nem lehetünk válogatósak, minden lehetőséget meg kell ragadni.	72	6
Mindig azt akarom csinálni, amihez éppen kedvem van.	65	4
A korábbi nemzedékek szokásait felül kell vizsgálni.	56	18
Az álmok tartják fenn a világot.	34	8

Beletörődés	Pontszám (százfokú skálán)	Nem tudja (százalék)
Az embereknek meg kell tanulniuk, hogy azzal ériék be, ami van.	69	4
Az emberek egy áttekinthetetlen gépezet fogaskerekei lettek.	63	23
Néha úgy érzem, senkinek sincs rám szüksége.	46	4

Korlátozott liberalizmus	Pontszám (százfokú skálán)	Nem tudja (százalék)
Helyes, ha dohányzó helyet jelölnek ki az iskolában a diákoknak.	68	7
A homoszexualitás erkölcstelen.	59	14
Helyes, hogy vannak nudista strandok.	57	15
A házasságon kívüli szexuális élet helytelen.	44	9

Közéleti viszony	Pontszám (százfokú skálán)	Nem tudja (százalék)
A politikusokat csak a pénz érdekli.	72	15
Amint lehet, Magyarországnak csatlakozni kell az Európai Unióhoz.	70	25
Szükség van Zircen egy ifjúsági önkormányzatra, hogy az érdekeinket közvetítse a város vezetői felé.	69	26
NATO csatlakozás jó az országnak.	65	27
Szükség van Zircen egy fiatalok által szerkesztett városi diákújságra.	62	26
Az Európai Unióhoz való csatlakozás rövid távon inkább hátrányokkal jár majd számunkra.	45	35

A fenti táblázat adataiból jól látszik, hogy a válaszolók a legtöbb kijelentéssel közepes mértékben értettek egyet. Jól kiolvasható, hogy a mai világ működési rendjét, szabályszerűségeit elfogadják - bár nem kritikátlanok, de - nem lázadoznak. Elfogadják az intézményes célokat és a célok eléréséhez rendelt - olykor kíméletlen - eszközöket egyaránt. Tisztelik a törvényt.

Az önmegvalósítást alapvető vezérelvként fogadják el, vallják, hogy saját sorsunk alakulásáért önmagunk vagyunk felelősek. Realisták, elvetik azt az állítást, hogy az álmok tartják fenn a világot.

Alapvetően liberális beállítódásúak, de nem szélsőségesen. Ez abban is megnyilvánul, hogy a homoszexualitás mint másságot elfogadják, bizonyos esetekben még a házasságon kívüli szexuális életet is megengedhetőnek tartják.

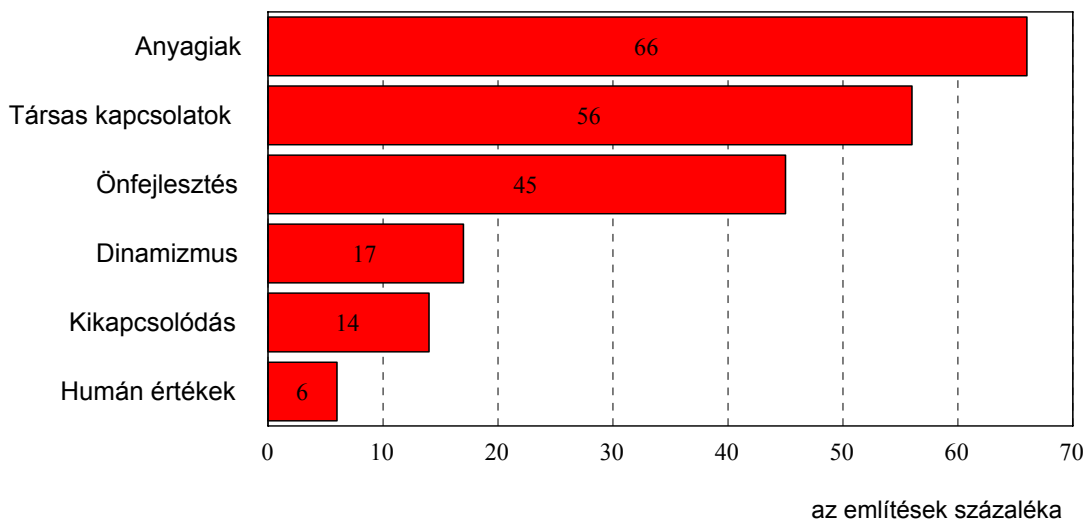
A politika iránt nem teljesen közömbösek, de az jól látható a táblázatból, hogy a közéleti viszonyra vonatkozó állítások megítélésében voltak a leginkább bizonytalanok, e kijelentések értékelésénél született a legtöbb nem tudom válasz.

A zirci fiatalok számára kiemelt szempont a sikeres életvitel kialakítása. Érdekes hát megtudnunk azt is, hogy pontosan mit is értenek sikeres élet alatt. Az empirikus vizsgálat kérdőívén megkértük a fiatalokat, hogy mondjanak öt jellemzőjét a sikeres életnek, majd a válaszok megadása után rákérdeztük arra, hogy így élnek-e, illetve, hogy a szülők, barátok ilyen értékek szerint élnek-e⁶. A kapott válaszok csoportjait ezután fokozatosan, egyre szélesebb fogalom alá rendelve - korrelációs számítások és faktoranalízis segítségével - kategorizáltuk a nyitott válaszokat. A kapott értékkategóriák, amelyekkel leírjuk a válaszolók sikeres életről vallott értékeit az alább látható kategóriákká alakultak.

A sikeres élet jellemző értékei (a fő kategóriák és összetevőik)

1. Társas értékek	barátok, partner, család jó viszony az emberekkel
2. Anyagi, egzisztenciális értékek	munka, lakás, tárgyak birtoklása, pénz, anyagi háttér
3. Dinamizmus, aktivitás értékei	karrier, szakmai megbecsülés, célok, kreativitás, jövő, vállalkozás, szerencse
4. Belső, humán értékek	lelki egészség, hit, megbízhatóság, becsület, szociális érzékenység
5. Önfelnevelés értékei	önbizalom, művelődés, tudás, képzettség, tanulás
6. Kikapcsolódás értékei	örömök, szórakozás

A sikeres élet jellemző értékei

A diagramból jól látszik, hogy a sikeres élet legjellemzőbb értéke az anyagiak, az egzisztenciális biztonság. Ezt követi a minőségi társas kapcsolatok megléte, valamint az önfelnevelés. Érdekes, hogy az aktív, vállalkozó, célokkal teli élet vagyis a dinamizmus milyen hátul van a rangsorban. A legmegdöbbentőbb a sikeres életet alkotó értékek között a humán értékek elenyésző részaránya.

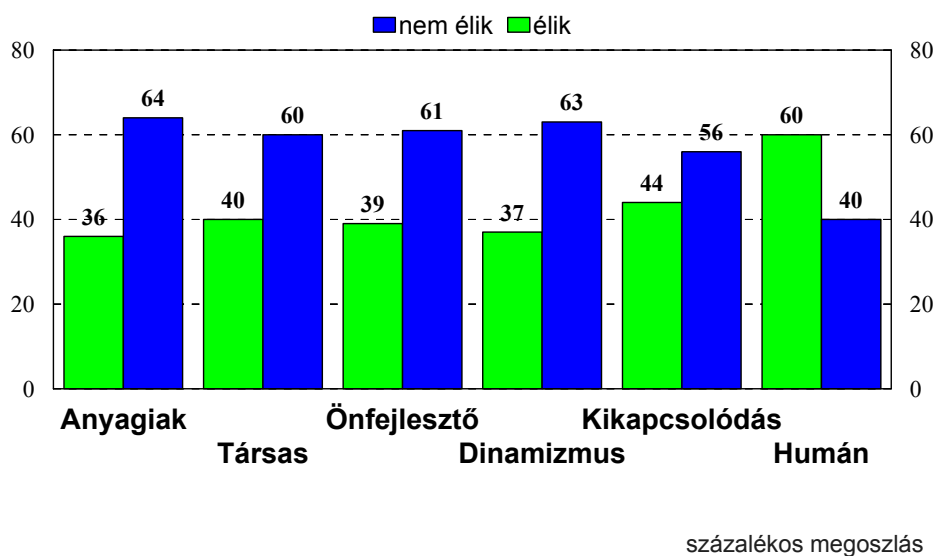
⁶ Az elemzés a veszprémi ifjúságkutatás során kipróbált eljárás továbbfejlesztett változata.

Ha az egyes értékeket külön vizsgáljuk megállapítható, hogy számos demográfiai jellemzővel kapcsolatban állnak. Az anyagi értékek gyenge pozitív korrelációban állnak az évfolyam növekedésével valamint a gyermekvállalási hajlandósággal. Közepes erősségű összefüggés mérhető és az anyagi értékek valamint a társas értékek ($r=0,22$) között, s negatív a kapcsolat humán értékekkel. Ez azt jelenti, hogy aki említett anyagi értékeket azok közül többen említettek társas értékeket is, viszont az anyagi és a humán értékek kizárják egymást.

Az önfejlesztő értékek szignifikánsan fontosabbak azok számára, akiknek van munkanélküli a családjukban, továbbá fontosabb azoknak is, akik jobb tanulmányi eredményt érnek el. Gyenge összefüggés mutatkozik a nem tekintetében a lányok javára, valamint pozitív az együtt járás a társas értékekkel.

A kikapcsolódás, mint a sikeres élet jellemzője az átlagnál hangsúlyosabban van jelen a gyengébb tanulók preferenciájában.

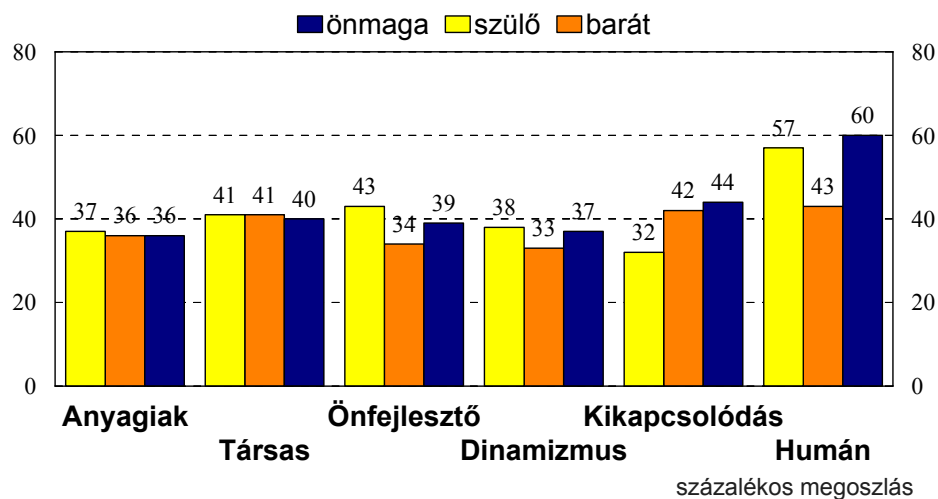
Élik-e a fiatalok az általuk vallott értékeket?

A következő kérdés amit meg kell vizsgálnunk az az, hogy a sikeres élet vallott értékei közül melyek azok amelyek szerint élnek a tanulók, szüleik és barátaik. A diagramból jól kiolvasható, hogy a sikeres élet jellemzőiként meghatározott értékek közül csak humán értékek szerinti élet élhető a többség számára. Ez az az érték, ami egyébként is alárendelt szerepet játszik a sikeres élet jellemzői között. A legfontosabb értékek az anyagiak és a társas kapcsolatok csak a diákok 36-40 százaléka számára élhető. Ezek a sokak által vallott, de csak kevesek által megélt értékek komoly zavart okozhatnak az egyén identitásában, sőt az egyén

cselekedetein keresztül a társadalom működésében. Számukra olyan értékeket közvetít a társadalom, amelyeket egyelőre a többség nem tud élni.

Hányan élnek a fiatalok által vallott értékek szerinti sikeres életet?

A tanulók által vallott siker-értékek a szülők többsége számára sem élhető, sőt a kikapcsolódás és a humán értékek tekintetében még rosszabb helyzetben vannak mint gyermekeik. A grafikonból az is kiolvasható, hogy nem is a diákok barátai között kell keresnünk a mintaadókat, hiszen ok is csak kis arányban élnek ezen értékeknek megfelelő életet. A kutatásból kiderült, hogy a diákok többsége ismer olyanokat, akik így élnek. Fontos megjegyezni, hogy mindez nem zirci sajátosság, az anómiának ezt a fajtáját a több kutatásunk során ki lehetett mutatni.

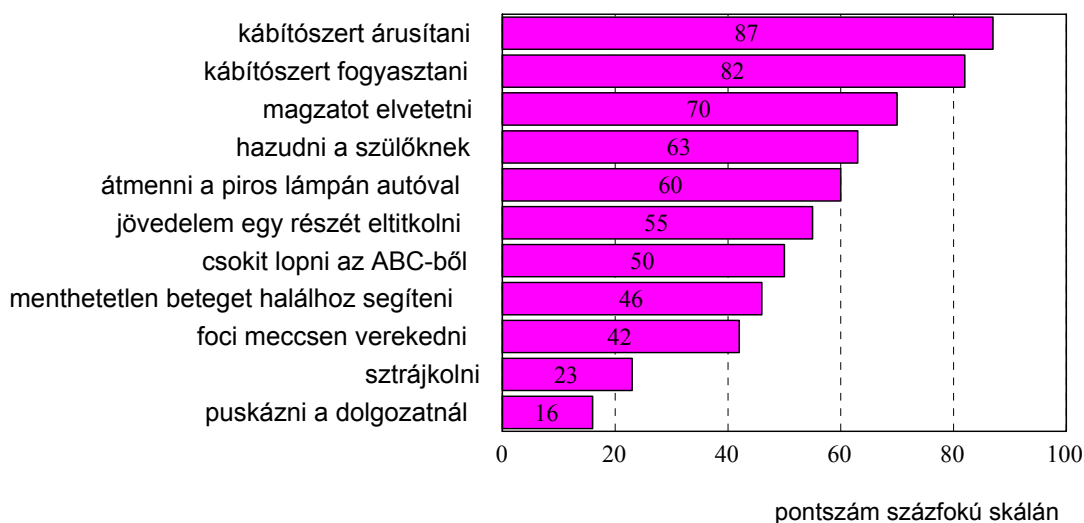
Ehhez problémakörhöz érdekes adalékkal szolgál, hogy a megkérdezett tanulók túlnyomó többségének (59 százalék) nincs példaképe, akinek van, azok legnagyobb számban (82 fő) valamelyik családtagjukat nevezték meg. Leggyakrabban megnevezett példaképek típusait az alábbi táblázat mutatja be.

Ki a példaképed?

	<i>Említések száma</i>
<i>családtag</i>	82
<i>színész</i>	37
<i>sportoló</i>	23
<i>zenész</i>	19
<i>politikus</i>	14
<i>barát</i>	10
<i>Jézus</i>	7

Az empirikus adatfelvétel során olyan adatokat is gyűjtöttünk, amely alapján képet kaptunk a különböző destruktív cselekedetek megítéléséről. Arra kértük a tanulókat, hogy az általunk felsorolt cselekményeket értékeljék aszerint, hogy mennyire érzik súlyosnak.

Mennyire súlyosak az alábbi cselekedetek?

A legsúlyosabb cselekedetnek a kábítószer árusítása, fogyasztása valamint az abortusz minősül. Közepesen súlyosnak ítélik a tanulók a hazugságot, valamint a piros lámpán való áthajtást. Egyáltalán nem súlyos cselekedet a sztrájk, a verekedés, és a dolgozatnál való puskázás. Ha a felsorolt 11 itemet faktoranalízis segítségével elemzzük, akkor kiderül, hogy a cselekedetek három halmazba rendeződnek a diákok gondolkodásában.

1. faktor: „csekély társadalmi veszélyű”	faktor súly
puskázni a dolgozat írásánál	0.75
foci meccsen verekedni a másik csapat szurkolóival	0.66
hazudni a szülőknek	0.58
csokit lopni az ABC-ből	0.48
sztrájkolni	0.47
átmenni a piros lámpán autóval	0.44
2. faktor: „társadalmilag veszélyes”	faktor súly
kábítószer árusítani	0.86
kábítószer fogyasztani	0.84
csokit lopni az ABC-ből	0.38
3. faktor: „vitatott cselekedetek”	faktor súly
menthetetlen beteget halálhoz segíteni	0.78
magzatot elvetetni	0.63
a jövedelem egy részét eltitkolni az adóhatóság elől	0.56
sztrájkolni	0.48

Az első faktor a **csekély társadalmi veszélyességű** cselekedeteket tartalmazza. Ide tartozik a puszkázás, a verekedés, továbbá a szülőnek való hazugság, kis értéke miatt a csoki lopás, valamint a sztrájk.

A **társadalmilag veszélyes** cselekedetnek minősítik a tanulók a kábítószer árusítását és fogyasztását egyaránt, valamint - kisebb súllyal, de - részt vesz a faktor kialakításában a már korábban is felsorolt csoki lopás. Ez utóbbi esteében, ebben a faktorban a lopáson, mint súlyos, elítélendő cselekedeten van a hangsúly.

Jól elkülönült faktorba rendeződnek a jogilag vagy erkölcsileg **vitatott cselekedetek**. Így itt található meg az eutanázia, az abortusz és a nálunk már-már nemzeti sportként zajló adóeltitkolás.

10. A FÓKUSZCSOPORTOS ELEMZÉS EREDMÉNYE

Az ifjúsággal foglalkozó zirci szakemberek részvételével zajló fókuszcsoportos problémafeltárása során arra az indítókérdésre, hogy milyen ifjúsági problémákkal találkoztak a meghívottak eddigi munkájuk során több mint harminc problémafelvetés érkezett. A problémákról alkotott véleményekből az azonosakat összevontuk egy általánosabb, közös fogalom alá azzal a céllal, hogy érthető, gondolatilag kezelhető egységeket kapjunk. Így a zirci ifjúsági problémák alábbi szerkezetét kaptuk:

1. Családi háttér problémái	túlzott kényeztetés; családi háttér lanygulása; szülő-gyermek kapcsolat
2. Deviancia	csellengés; káros szenvedélyek; bűnözés; randalírozás; erőszak terjedése
3. Információs problémák	ismeretek hiánya; információ hiánya
4. Értékrendbeli problémák	emberi viszonyok torzulása; hitetlenség; értékrend torzulása; közömbösség; jövőkép hiánya; példaképek hiánya; közösségek hiánya
5. Attitűdbeli problémák	felelősségérzet hiánya; közömbösség; munkára való motiváltság hiánya; tudatosság hiánya; viselkedési problémák
6. Makrotársadalmi problémák	szabadidő eltöltésének hiánya; rendszertelenség; veszélyeztetettség; korlátok; pályakezdő munkanélküliség; manipulálhatóság; társadalmi figyelem hiánya
7. Az iskolai problémák	tanár-diák-szülő viszony; pályaválasztás; egyéni problémamegoldás

A kutatás szempontjából fontos tudnunk azt, hogy a fókuszcsoport résztvevői által felvetett ifjúsági problémák közül melyeket érzik legfontosabbnak a fiatalokkal foglalkozó szakértők. A többszemponú rangsoroló szavazás adatlapján kiválasztott és sorba rendezett legfontosabb problémához minden egyes résztvevőnél egy számértéket rendeltünk az alábbiak szerint: az egyes dimenziókban a legfontosabbnak ítélt probléma 5 pontot, a második helyre szorult 4, a harmadik 3, a negyedik 2, az ötödik pedig 1 pontot kapott. Ezután az egyes

konkrét problématerületeket az előzőekben bemutatott hét területre vontuk össze. Mivel a fő kérdés a problémacsoportok közötti sorrend, s egy terület többféle problémát tartalmaz, a részpontoszámok összeadásával jutottunk a végleges sorrendekhez.

A problématerületek fontossága a három dimenzió mentén

Szemponatok			
Rangsor -hely	Fiatalok	Önkormányzat	Felnőtt lakosság
1.	Értékrendbeli problémák	Deviancia	Értékrendbeli problémák
2.	Családi háttér problémái	Makrotársadalmi problémák	Családi háttér problémái
3.	Makrotársadalmi problémák	Értékrendbeli problémák	Deviancia
4.	Az iskolai problémák	Információs problémák	Attitűdbeli problémák
5.	Deviancia	Attitűdbeli problémák	Makrotársadalmi problémák
6.	Attitűdbeli problémák	Az iskolai problémák	Az iskolai problémák
7.	Információs problémák	Családi háttér problémái	Információs problémák

Megállapítható, hogy a legfontosabb ifjúsági problémák sorrendje jelentősen eltér a három dimenzió mentén. A fiatalok és a felnőtt lakosság szempontjából egyaránt az értékrend kérdése a legfontosabb problémahalmaz. Az önkormányzat szempontjából a deviancia a legfőbb probléma. A felnőttek és a fiatalok szempontjából egyaránt második legfontosabbnak elkönyvelt családi háttérrel érintő kérdések az önkormányzat szemszögéből gyakorlatilag irrelevánsak. Ezzel szemben a makrotársadalmi problémák a második helyre sorolódtak az önkormányzati dimenzióban. A legszélsőségesebben a deviancia és a családi háttér kérdésének megítélése változik a három vizsgálati dimenzióban.

Az indítókérdés szempontjából kevésbé fontosnak minősültek az információ, az attitűd és az iskola világának problémái.

11. ZÁRSZÓ

Magyarországon 1990 őszén több mint 3100 települési önkormányzat kezdte meg működését. Felvetődhet a kérdés, hogy egyáltalán mekkora településen van értelme beszélni önálló ifjúságpolitikáról. Erre a válasz az, hogy az ifjúságpolitikának mint szemléletnek, mint gondolkodásmódnak bármekkora településről is legyen szó van létjogosultsága. A kisebb településen kevesebb a feladat, kevesebb és más jellegű problémák vannak, ezért nincs mindenhol szükség arra, hogy deklarált, önálló ifjúságpolitika garantálja az "ifjúságbarát" szemlélet meglétét a döntéshozatali és végrehajtási mechanizmusokban. Egy városi önkormányzat azonban, ha meg akar felelni a kihívásoknak kénytelen differenciáltan kezelni az egyes problémákat és nincs arra mód, hogy minden egyes kérdés tárgyalásakor megjelenjenek a fiatalok, mint szempont. Éppen ezért ezeken a településeken szükség van egy integráló (és a végrehajtást koordináló) ifjúsági stratégiára amely garantálja, hogy az ifjúság bevonódjon a döntésekbe, vagy ha nem is vonódik be, legalább mint szempont jelen legyen. De csak olyan mértékben, mint bármely más társadalmi csoport. Az ifjúságpolitika - ha létezik ilyen egyáltalán - nem más, mint egyfajta gondolkodásmód, melyet a döntéshozók követnek munkájuk során.

Az ifjúsági problémák kezelése során nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az általunk feltárt jellegzetességeknek, ifjúságot érintő kérdéseknek szinte mindig van egy tágabb kontextusa, gyakran a korosztálytól független problémaként hatékonyabban lehet kezelni azokat. Azt is érdemes szem előtt tartani, hogy a szakpolitikák középpontjában általában egy társadalmi probléma áll és nem egy heterogén társadalmi csoport.

Az ifjúságkutatás során feltárt jelenségekre, tendenciákra valamilyen módon reagálni fog az önkormányzat. Ez azonban nem azt jelenti, hogy ezeket a problémákat kizárólag az önkormányzatnak kell megoldania (hiszen sok olyan kérdés felmerült, amelynek megválaszolására nincs is kompetenciája), hanem inkább azt, hogy az önkormányzatnak a helyi társadalommal és azok civil szervezeteivel együttműködve kell válaszokat keresnie. Egy ilyen válasz lehet az ifjúsági koncepció elkészítése.

Az önkormányzati koncepciók célja - az esetek legnagyobb részben -, hogy a jelen állapotának, igényeinek és lehetőségeinek tudatában az önkormányzat szándékait meghatározza egy-egy terület, ellátandó feladat funkcióinak és formáinak fenntartására vagy -

ha hiányzik - megteremtésére. A koncepció a szükségletek, a feladatok, a megoldási módok számbavétele, továbbá olyan döntéshozatali elvek, irányok meghatározása, amely megvalósulása során a meglévő értékek megőrizhetők, a hiányosságok pótolhatók és a város adott területén a plurális fejlődési tendenciák továbbra is biztosíthatók. A koncepció-alkotás olyan folyamat, amely során elsődlegesen a helyi szakembereknek, a döntéshozóknak valamint az érintetteknek együtt kell "kiizzadniuk" az adott területre fókuszáló stratégiai tervet.